

**Izveštaj vlasti Bosne i Hercegovine Evropskom Komitetu za
sprječavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili
kažnjavanja (CPT) u Bosni i Hercegovini – drugi periodični monitoring u
Bosni i Hercegovini**

Nakon druge periodične posjete CPT-a Bosni i Hercegovini u periodu od 20.03. do 30.03.2007. godine i iznijetih završnih opservacija na sastanku sa predstavnicima vlasti Bosne i Hercegovine (resornih ministarstava BiH, entiteta i Brčko Distrikta, Državne granične službe, Državne agencije za istrage i zaštitu), Ureda ombudsmana Bosne i Hercegovine i entiteta, od strane delegacije CPT-a dostavljena je Izjava vlastima Bosne i Hercegovine za poduzimanje urgentnih aktivnosti, sprovođenja naloženih mjera, te uvođenja odgovarajućih smjernica i procedura u mjestima gdje su lica mimo svoje volje lišena slobode u Bosni i Hercegovini.

Vlasti Bosne i Hercegovine dostavile su Izveštaj po naloženim mjerama CPT-a u vremenski utvrđenim rokovima, odnosno do 31.maja 2007. godine.

Evropski Komitet za sprječavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja dostavio je vlastima Bosne i Hercegovine Izveštaj o posjeti Bosni i Hercegovini u periodu od 20.03. do 30.03.2007. godine, koji je usvojen na 24. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 27.09.2007. godine.

Sastavni dio Izveštaja CPT-a je Dodatak I u kojem su sadržane različite preporuke, komentari i zahtjevi za informacijama.

Na sadržaj preporuka koje su navedene u paragrafima 35 i 71 Izveštaja Evropskog Komiteta za prevenciju torture, CPT je tražio odgovor vlasti Bosne i Hercegovine u roku od tri mjeseca.

Vijeće ministara BiH je na 36. sjednici održanoj 24.01.2008. godine razmotrilo i usvojilo Izveštaj o preduzetim aktivnostima vlasti Bosne i Hercegovine u cilju izvršenja preporuka sadržanih u paragrafima 35 i 71 Izveštaja Evropskog Komiteta za sprječavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.

Ostale obaveze u izvještavanju vlasti Bosne i Hercegovine odnose se na davanje odgovora na različite preporuke, komentare i zahtjeve za informacijama, sa obavezom vlasti BiH da se odgovori dostave u roku od šest mjeseci.

U cilju realiziranja pomenute obaveze vlasti BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je po usvajanju Izveštaja Evropskog Komiteta za sprječavanje torture od strane Vijeća ministara BiH, Izveštaj CPT-a dostavilo nadležnim ministarstvima i institucijama BiH i Uredima ombudsmana BiH i entiteta, radi upoznavanja sa predmetnim Izveštajem i blagovremene dostave odgovora na različite preporuke, komentare i zahtjeve za informacijama koje je formulirao CPT.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice koordiniralo je dva sastanka sa predstavnicima resornih institucija BiH i entiteta, Uredom ombudsmana BiH, Uredom ombudsmana Federacije BiH i Uredom ombudsmana Republike Srpske i dobilo odgovore u formi Izveštaja od slijedećih institucija BiH i entiteta, kako slijedi:

- Ministarstvo pravde BiH,
- Ministarstvo pravde Federacije BiH,
- Ministarstvo pravde Republike Srpske,
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH,
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske,
- Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
- Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Federacije BiH i
- Ured ombudsmana Republike Srpske.

Prije prezentiranja pojedinačnih izvještaja resornih ministarstava BiH i entiteta, a cijeneći činjenicu da u pojedinačnim izvještajima ministarstava pravde BiH i entiteta nije dat odgovor na **tačku 30 Izvještaja CPT-a po pitanju pojašnjenja uloge sudova i sudaca u operativnim odlukama koje se tiču zatvorenika u istražnim zatvorima dajemo slijedeće obrazloženje.**

U skladu sa odredbama čl. 145. do 161. ZKP FBiH, 188. do 195. ZKP RS i 131. do 147. ZKP BiH, te provedbenim propisima (Pravilnicima o kućnim redovima za izdržavanje mjere pritvora), sud koji vodi krivični postupak ima određenih nadležnosti u operativnim radnjama uprave kazneno-popravnog zavoda u kojem osoba izdržava mjeru pritvora.

- a) U članu 18. Pravilnika o kućnom redu za izdržavanje mjere pritvora u FBiH propisano je da se maloljetna osoba smješta u pritvor odvojeno od punoljetnih osoba. Izuzetno, u nedostatku prostora ili ako se ocijeni da boravak maloljetnika samog u sobi može šteteno djelovati na njegovo mentalno zdravlje, po odobrenju suda koji vodi krivični postupak, maloljetnik se može smjestiti u sobu sa punoljetnom osobom.
- b) Sud ima ulogu i u postupku upućivanja pritvorene osobe na liječenje u zdravstvenu ustanovu van prostorija pritvora. Članom 49. citiranog Pravilnika propisano je da upućivanje pritvorenika na liječenje u zdravstvenu ustanovu van kruga zavoda vrši zavodski ljekar, uz odobrenje suda koji vodi krivični postupak.
- c) U članu 71. Pravilnika propisano je da pritvoreniku za učinjeni disciplinski prekršaj, sud koji vodi krivični postupak može izreći disciplinski kaznu ograničenje posjeta i kontakta sa vanjskim svijetom. Ta ograničenja se ne odnose na pritvorenikovu vezu sa advokatom ili sa konzularnim službenikom.

Zabunu je unijela odredba člana 90. Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera («Službeni glasnik BiH» br. 13/05, 53/07 i 97/07) kojom nisu razgraničene disciplinske kazne koje se mogu izreći osobama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora i osobama koje se nalaze na izdržavanju mjere pritvora. U skladu sa tim odredbama pritvorenim osoba je moguće izreći i disciplinsku kaznu upućivanja u samicu. Prvim izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija BiH, ove odredbe će biti promijenjene.

Koristimo ovu priliku da Vas informiramo da je u okviru CARDS programa tehničke pomoći Bosni i Hercegovini od strane Evropske komisije prihvaćen **Projekt "Podrške reformi upravljanja u zatvorima u Bosni i Hercegovini"** čiju implementaciju provodi ekspertni tim Ministarstva pravde Republike Austrije u suradnji sa Ministarstvom pravde BiH, ministarstvima pravde Federacije BiH i Republike Srpske i Pravosudne komisije Brčko Distrikta BiH.

Glavna svrha ovog Projekta bila je uspostaviti efikasno i stručno funkcioniranje Pritvorske jedinice na državnom nivou, Sudske policije BiH, kao i zavoda na području entiteta Federacije BiH i Republike Srpske, koja će se ostvariti kroz obuku osoblja zavodske policije i sudske policije, sa posebno odabranim temama, kao i izvršiti građevinsku i arhitektonsku procjenu prostora i stanja objekata u kojima su smješteni kazneno popravni zavodi i u tom pravcu sačiniti finansijski plan koji će dati prijedloge i procjenu za buduća potrebna ulaganja za adaptaciju, rekonstrukciju i nadogradnju postojećih zavodskih objekata, kako bi isti sadržavali sve unutarne potrebne uslove za boravak pritvorenika i zatvorenika u skladu sa Evropskim standardima iz oblasti zatvorskog sistema.

Obzirom da je krajem januara 2008. godine realizovana i poslednja aktivnost predviđena ovim projektom, u Sarajevu je 21.02.2008. godine organizovana završna Konferencija, koja je imala za cilj da prezentira navedeni Projekat.

-Ministarstvo pravde BiH-

U vezi sastanka održanog dana 17.10.2007. godine u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo pravde BiH dostavlja slijedeće dodatne informacije:

U vezi tačke 26. Izveštaja koja se odnosi na izgradnju Državnog zatvora, obavještavamo Vas da nakon što je završena imovinsko-pravna procedura o izuzimanju i dodjeli građevinskog zemljišta Ministarstvu pravde BiH u naselju „Naklo“ opština Istočna Ilidža, urađena je projektna dokumentacija, izvršena parcelizacija zemljišta, dobijena urbanistička saglasnost, kao i eksproprijacija zemljišta, zaključen je ugovor za izvođenje infrastrukturnih objekata za potrebe Državnog zatvora, tačnije 24.01.2007. godine, potpisan je ugovor o izvođenju radova na uređenju gradskog građevinskog zemljišta za Državni zatvor između Ministarstva pravde BiH, kao investitora i opštine Istočna Ilidža, kao implementatora.

U skladu sa zaključenim ugovorom trebalo je izvršiti uređenje navedenog zemljišta u pogledu vodosnabdijevanja i odvođenja otpadnih voda, telefonskog priključka, provođenja visokonaponskog kablovskog voda i gasne instalacije, kao i izgradnje prilaznog puta, s tim da su u međuvremenu izvršeni glavni infrastrukturni radovi i u toku je njihov tehnički prijem. U toku su jedino radovi na uređenju prilaznog puta i navedeni troškovi su finansirani iz sredstava Budžeta koja su za tu namjenu planirana i odobrena u 2006. godini.

U 2007. godini u Budžetu su odobrena sredstva u visini od 2 000 000,00 KM za nastavak daljih radova na izgradnji Državnog zatvora, a također za budžetsku 2008. godinu u Budžetu su planirana i očekuje se odobrenje za navedenu stavku za dodatnih 2 000 000,00 KM. Procijenjeni troškovi izgradnje cijelog kompleksa Državnog zatvora koji se gradi u skladu sa

najnovijim zatvorskim evropskim standardima iznose oko 15 000 000,00 EURA, iz kojih razloga su u Bosni i Hercegovini potrebna donatorska sredstva, a u vezi kojeg pitanja je održano nekoliko konferencija na kojima su obećana donatorska sredstva, ukoliko prethodno Bosna i Hercegovina svojim sredstvima započne izgradnju Državnog zatvora.

Obzirom da Bosna i Hercegovina već izvodi, odnosno nalazi se u završnoj fazi infrastrukturnih radova u narednom periodu očekuje se konkretan odgovor potencijalnih donatora.

U vezi tačke 36. Izvještaja kojom se preporučuje da nadležne vlasti nastave sa visokim prioritetom u razvijanju obuke zatvorskog osoblja, obavještavamo Vas da je u toku 2005. godine Vijeće Evrope vršilo intenzivnu obuku zatvorskog osoblja Pritvorske jedinice na državnom nivou, a u toku 2006. godine Ministarstvo pravde BiH uz podršku Vijeća Evrope sačinilo je program obuke zavodske policije na državnom nivou, koji je usvojen od strane ministra pravde BiH 28.03.2006. godine.

U sklopu navedenog programa izvršena je obuka u osam segmenata i to četiri iz stručne obuke i znanja, a četiri iz praktične obuke i to: upotrebe vatrenog oružja, protivpožarne zaštite, primjene odbrambenih tehnika i savladavanja napadača, kao i obuka iz oblasti kontradiverzione zaštite.

U 2007. godini Ministarstvo pravde BiH nastavilo je sa daljom stručnom obukom zavodskih policajaca u pogledu: primjene Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, primjene podzakonskih akata na provođenju Zakona, sticanje znanja iz oblasti penološke andragogije i osnovne psihologije ličnosti, kao i praktičnu temu ponovo iz oblasti primjene odbrambenih tehnika.

U cilju postizanja što većih stručnih i obrazovnih standarda na nivou Ministarstva pravde BiH donijet je Pravilnik o uslovima, načinu i programu polaganja stručnog ispita zavodskih službenika koji je objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj: 56/05 od 16.08.2005. godine. Prema navedenom programu zavodski službenici polažu stručni ispit iz osnova ustavnog sistema, osnova sistema državne uprave, osnova upravnog postupka, osnova radnih odnosa i kancelarijskog poslovanja, sistema izvršenja krivičnih sankcija, osnova krivičnog prava i krivičnog postupka, osnova penološke andragogije i osnova psihologije ličnosti sa osnovama psihopatologije. Položeni stručni ispit je pravni osnov za dalje obavljanje poslova i zadataka zavodskog službenika, odnosno policajca i Pravilnik svojom normom određuje da mu prestaje radni odnos, ukoliko navedeno lice ne položi stručni ispit.

U međuvremenu su se stekli svi tehnički, organizacioni i pravni uslovi za provođenje navedenih ispita, tako da sa 30.10.2007. godine Komisija formirana rješenjem ministra pravde počinje sa zakazivanjem stručnih ispita koji se moraju završiti zaključno sa 31.12.2007. godine.

U pogledu tačke 55. kojom se preporučuje nadležnim vlastima entiteta da formiraju što je prije moguće jedinice visoke sigurnosti u zatvorima u Zenici i Foči, obavještavamo vas da je Ministarstvo pravde BiH 31.10.2005. godine uputilo pisma preporuke premijeru Vlade Federacije BiH, odnosno Republike Srpske, kao i ministrima pravde u pogledu neophodnosti izgradnje odjeljenja visoke sigurnosti u KPZ Foča i Zenica. Također, dana 11.06.2007. godine

Ministarstvo pravde BiH je svojim pismima upućenim ministrima pravde BiH ponovo iniciralo realizaciju predloženih projekata, navodeći adekvatne razloge procjene stanja, kao i preporuke Vijeća Evrope u tom pravcu.

U pogledu tačke 66. koja se odnosi na pružanje zdravstvenih usluga u zatvorima, obavještavamo Vas da je ovo ministarstvo u toku 2007. godine, sagledavajući problem štrajka glađu u zatvorima, iniciralo veću koordinaciju između ministarstava zdravlja entiteta i kazneno-popravnih ustanova, posebno iz razloga što pozitivni zakonski propisi predviđaju nadzor od strane ministarstva zdravlja u pogledu zdravstvene i sanitarne zaštite pritvorenika i zatvorenika. Također, u pogledu preporuka Vijeća Evrope da se u budućoj fazi razvoja zdravstvene zaštite, osim popunjavanja dodatnim kadrovima iz oblasti zdravstva, razmotri otvaranje novog radnog mjesta u ministarstvima pravde, tj. savjetnika za zdravstvenu zaštitu koji bi se bavio pitanjima razvijanja zdravstvene zaštite u zatvorima.

U pogledu tačke 70. obavještavamo Vas da je Ministarstvo pravde BiH već dana 18.10.2007. godine uputilo obavijest Komisiji za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga Vijeća ministara BiH o zahtjevu Evropskog Komiteta za sačinjavanje strategije o prevenciji upotrebe droge u zatvorima BiH, kao dio nacionalne strategije.

U pogledu tačke 107. koja se odnosi na izvještavanje o konkretnim koracima koje je preduzela Bosna i Hercegovina u pogledu osnivanja Psihijatrijske klinike na državnom nivou, u odnosu na informacije ovog ministarstva Vašem organu od 18.05.2007. godine obavještavamo Vas da je Vlada Republike Srpske 22.05.2007. godine obavijestila ovo ministarstvo da entitet Republika Srpska izražava namjeru da bude osnivač forenzičke psihijatrije na Sokocu, a Vlada Federacije BiH je 15.08.2007. godine obavijestila Vijeće ministara BiH, odnosno Ministarstvo pravde BiH, da daje saglasnost za osnivanje specijalne bolnice za forenzičku psihijatriju Sokolac, čiji je osnivač Vijeće ministara BiH i da u slučaju ne postizanja takve saglasnosti Vlada Federacije BiH će razmotriti mogućnost rješavanja navedenog pitanja samostalno, uz polaganje prava na korištenje dijela donatorskih sredstava Švicarske konfederacije, koja su kroz projekt "Tero" korištena dijelom i u Federaciji BiH.

Iz navedenih razloga Ministarstvo pravde BiH je sačinilo informaciju o mogućim pravcima u prevazilaženju navedenih problema, uz prijedlog zaključaka i istu dostavilo 13.08.2007. godine Vijeću ministara BiH na razmatranje i donošenje odgovarajuće odluke. Navedena informacija je razmatrana na 24. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 27.09.2007. godine, na kojoj je odgođeno izjašnjavanje o informaciji, te s tim u vezi Vijeće ministara BiH je donijelo zaključak da predsjedavajući Vijeća ministara BiH organizuje sastanak sa entitetskim premijerima i resornim ministrima u cilju usaglašavanja stavova i rješavanja spornih pitanja (Obavijest o zaključku Vijeća ministara BiH broj: 05-07-2274-9/07 od 01.10.2007. godine)

-Ministarstvo pravde Federacije BiH-

Zlostavljanje

U vezi **preporuke** o jasnoj poruci osoblju KPZ ZT u Zenici, kao i drugim zatvorskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine, da fizičko zlostavljanje zatvorenika nije prihvatljivo i da će se eventualno takvo postupanje ozbiljno razmotriti, u više navrata je ukazano kako zatvorskom osoblju u **Kazneno popravnom zavodu zatvorenog tipa u Zenici**, tako i u ostalim kazneno popravnim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Takva obaveza i poruka da bilo kakvo zlostavljanje zatvorenika nije prihvatljivo, jasno proizilazi i iz članova 144. do 150. **Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije BiH", broj 44/98 i 42/99), kao i iz svih pojedinačnih akata i kontakata u vezi upotrebe sredstava prinude prema zatvorenicima, koja je nažalost ponekad nužna **ali samo u granicama ovlaštenja** datih u zakonu i odredbama **Pravilnika o načinu vršenja službe osiguranja, naoružanju i opremi, upotrebi vatrenog oružja, službenoj legitimaciji i obliku uniforme zatvorske policije – straže u federalnim zavodima za izvršenje kazne zatvora** ("Službene novine Federacije BiH", broj 15/99).

U vezi **preporuke** o prioritetnoj potrebi razvijanja obuke zatvorskog osoblja, u pravcu sticanja **znanja i vještina odgovarajuće komunikacije sa zatvorenicima**, ista se u potpunosti prihvata i maksimalno podržava, kako kroz interne programe obuke, tako i kroz programe koji se u Bosni i Hercegovini provode uz pomoć Evropske komisije, Vijeća Evrope i drugih međunarodnih i domaćih vladinih i nevladinih agencija i organizacija.

U vezi **preporuke** o uključivanju rezultata svih zdravstvenih pregleda u zdravstveni karton osuđene osobe, to je izričita obaveza medicinskog osoblja i samo u izuzetnim slučajevima kršenja pravila, to nije praksa. Naravno ovo ministarstvo i vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine će i dalje insistirati na legalnosti i neovisnosti medicinskog osoblja od bilo kakvih suprotnih zahtjeva.

U vezi **preporuke** o obavještanju nadležnog tužilaštva o svakom nanošenju povreda osuđenim osobama koje bi mogle imati obilježje krivičnog djela, to je zakonska obaveza uprave zatvora i prema našim saznanjima takve prijave se podnose, ostavljajući tužilaštvu pravo na procjenu da li je potrebno pokretati krivičnu prijavu i odgovarajuće istrage. Nažalost, pritisnuti velikim brojem prijava sa jasnim osnovama sumnje, tužilaštva nerijetko ostavljaju da zatvorska uprava rješava slučaj kroz procedure o utvrđivanju disciplinske odgovornosti odgovornih za povrede.

U vezi **preporuke** o obaveznom premještanju zatvorskih djelatnika na druge dužnosti do isteka istrage, nažalost to se u rijetkim slučajevima dešava, zbog neusklađene organizacije i sistematizacije radnih mjesta(zadataka) sa sistemom kolektivnog izdržavanja kazne zatvora i strukturom raspoloživih zatvorskih kapaciteta.

U vezi **preporuke** o izradi sveobuhvatnog plana koji će se baviti nasiljem među zatvorenicima, ista se bezrezervno prihvata i bez obzira što su dijelovi plana obuhvaćeni drugim planovima i programima rada, ovo ministarstvo će tražiti od svih kazneno popravnih ustanova prijedloge pojedinačnih planova i procijeniti davanje saglasnosti na iste ili propisati jedinstveni plan sprečavanja pojave nasilja među zatvorenicima, koji je zbog sistema kolektivnog izdržavanja kazne zatvora, evidentno prisutan u zatvorima u Bosni i Hercegovini (paragraf 51).

Broj osoblja

U vezi **preporuke** o procjeni broja zatvorskih djelatnika u cilju dostizanja sigurnog okruženja za zatvorenike i za zaposleno zatvorsko osoblje, uprava Kazneno popravnog zavoda zatvorenog tipa u Zenici je već djelimično ispoštovala istu prijemom novih 12 zatvorskih policajaca, ali ni to nije dovoljno obzirom na stalnu fluktuaciju zaposlenih i pogotovo obzirom na sistem kolektivnog izdržavanja kazne zatvora, pa to ostaje važan i trajan zadatak odog zavoda, kao i ostalih zavoda u Federaciji BiH (paragraf 56).

Sveobuhvatnu politiku zapošljavanja zatvorskog osoblja biće moguće konzistentno voditi tek u uvjetima uspostave jedinstvene zatvorske uprave, što je preporuka i što se očekuje u narednom periodu (paragraf 58).

Materijalni uvjeti

Svaki zatvorenik ima i mora imati svoj krevet i svoju čistu posteljinu, od tog izričitog zahtjeva se odstupa samo u izuzetnim prilikama kada je nužan prijem većeg broja pritvorenika od instaliranih kapaciteta koji svakako premašuju standarde. Svi pokušaji da se nužno povećaju kapaciteti pritvora u sarajevskom zatvoru do sada nisu dali rezultate, zbog nedovoljnog razumijevanja od onih koji upravo vrše najveći pritisak za prijem sve većeg broja pritvorenika. Uprava Kazneno popravnog zavoda poluotvorenog tipa u Sarajevu ne može dozvoliti da odbije prijem novih pritvorenika preko optimalnog kapaciteta, pa je opravdano izložena kritici, a koja bi bila dosta oštrija u slučaju da odbije prijem kad objektivno nema uvjeta (paragraf 60).

Režim

U vezi **preporuke** o poduzimanju mjera na poboljšavanju aktivnosti pritvorenih osoba i za duži boravak na svježem zraku u istražnom zatvoru u Sarajevu, poduzete su već neke organizacione mjere, ali problem će ostati izražen i dalje dok se ne udovolji zahtjevu za povrat prostorija I i II kat tzv. «Centralnog zatvora», koji koriste kantonalni sudovi i državno ministarstvo pravde (paragraf 63).

Zdravstvene usluge

U vezi **preporuka** o poboljšanju zdravstvenih usluga u zatvorima, smjernice Vijeća Evrope iz 2004.godine još nisu ispoštovane, u nedostatku nadležnosti Federalnog ministarstva zdravstva, uspostavljena je jedinstvena

služba inspekcije, u okviru koje i zdravstvena inspekcija, (paragraf 66), upošljavanje novih ljekara je ograničeno izmenom propisa i odobravanjem dodatnog budžeta (paragrafi 67,69,70 i 71).

Disciplina, izoliranje i sredstva sputavanja

U vezi **preporuke** o omogućavanju prava žalbe vanjskom neovisnom tijelu u postupku izricanja disciplinskih mjera, pored uvođenja i afirmacije novog sistema rješavanja pritužbi osuđenih osoba, preuzetog uz pomoć Vijeća Evrope iz škotskog zatvorskog sistema, zakonom i drugim propisima omogućuje se upućivanje žalbi Federalnou ministarstvu pravde, Ombudsmenima i Parlamentarnim tijelima za zaštitu ljudskih prava osuđenih osoba. **(paragraf 75)**

Ustaljen je sistem evidentiranja, izvještavanja i naknadnog odobravanja upotrebe sredstava prinude, u skladu sa zakonom i pratećim propisima, a u slučajevima prekoračenja ovlaštenja iz tih propisa, utvrđuje se disciplinska odgovornost službenih osoba. **(paragrafi 77-79);**

Žalbene i inspekcijske procedure

Data su pisana uputstva i izvršena obuka zatvorskog osoblja u pogledu primjene pomenutog novog sistema rješavanja pritužbi osuđenih osoba, zakonom i drugim propisima omogućuje se upućivanje prestavki i pritužbi Federalnou ministarstvu pravde, Ombudsmenima i Parlamentarnim tijelima za zaštitu ljudskih prava osuđenih osoba. (paragraf 81) a u toku je reorganizacija institucija ombudsmena u Bosni i Hercegovini, pa će se ustanoviti posebna organizaciona jedinica za nadzor nad ostvarivanjem osnovnih ljudskih prava u zatvorima u Bosni i Hercegovini. **(paragraf 82);**

-Ministarstvo pravde Republike Srpske-

Po dobijanju Izvještaja od Savjeta ministara BiH, a kojem je dostavio Evropski komitet za sprečavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT-a) o posjeti zatvorima BiH u periodu od 19 do 30 marta 2007. godine, Ministarstvo pravde Republike Srpske je sagledalo svoje obaveze, a koje se odnose na davanje odgovora na komentare, preporuke i zahtjeve za dostavljanje informacija CPT-u.

Prijemom navedenog Izvještaja Ministarstvo pravde RS je sačinilo izvod iz tog Izvještaja – zatvorski dio – i dostavilo ga svim kazneno popravnim ustanovama Republike Srpske (u daljem tekstu: KPU RS) kako bi se upoznali sa komentarima, preporukama i zahtjevima za informacijama i preduzeli mjere i radnje na otklanjanju uočenih nedostataka u svojim ustanovama, kao i da ga izvijeste o preduzetim mjerama. Svim ustanovama je naloženo da se sa sadržajem Izvoda iz izvještaja CPT-a upoznaju zatvorsko/zavodsko osoblje koje se u svom rad susreće sa osuđenim i pritvorenim licima, te da se oni u svom radu pridržavaju datih preporuka, kao i da se dosledno poštuju zakonske odredbe i druge procedure koje se odnose na osobe lišene slobode.

Po pitanju preporuka iz Dodatka I Izvještaja CPT-a Ministarstvo pravde i KPU RS su preduzele sve potrebne mjere i radnje na otklanjanju uočenih nedostataka, koje ćemo Vam prezentovati.

Tako je Narodna skupština Republike Srpske na prijedlog Vlade 26. jula 2007. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija Republike Srpske (u daljem tekstu: ZIKS-a), koji je objavljen u Službenom glasniku Republike Srpske broj:68/07 od 01. avgusta 2007. godine, a koji je stupio na snagu osmog dana od dana objavljivanja.

Donošenje ovog Zakona izvršeno je usklađivanje Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija Republike Srpske («Službeni glasnik RS « br: 64/01 i 24/04) sa Zakonom Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, mjera pritvora i drugih mjera («Službeni glasnik BiH» br:13/05), kao i regulisanje njegovih uočenih nedorečenosti. Na osnovu ovog Zakona Ministarstvo pravde Republike Srpske je izradilo nove ili izvršilo izmjene i dopune postojećih Pravilnika, koje donosi Ministar, i uputilo ih Direkciji za zakonodavstvo Republike Srpske, koju je osnovala Vlada, u cilju usaglašavanja sa ZIKS-om RS i drugim predmetnim zakonima.

Izmijenjenim članom 321 stav 1. tačka 1. ZIKS-a RS propisano je da se kazna maloljetničkog zatvora izdržava u KPZ Istočno Sarajevo. Za sprovođenje te izmjene zakona Ministarstvo pravde Republike Srpske, u septembru 2007. godine, je obezbijedilo potrebna finansijska sredstva i naredilo direktoru KPZ Istočno Sarajevo da za potrebe maloljetničkog zatvora izvrši adaptaciju već postojeće zgrade u kompleksu Zavoda, a koja je izdvojena od dijela Zavoda u kojem kaznu izdržavaju punoljetna osuđena lica. Osim renoviranja tog objekta naloženo je da se preuredi hangarski prostor u radionice za obučavanje maloljetnih osuđenika, uredi vanjski prostor (prilazne staze, travnjak, sportski teren) i izgradi ograda oko navedenih objekata. Smještajni objekat za maloljetnike je spratni, neto površine 320 m² (prizemlje 140 m² i sprat 180 m²). Kapacitet objekta je za 40 lica.

Građevinski radovi na objektu su završeni (komplet instalacije, podovi, stolarija) i izgrađeni su svi sadržaji koje objekat mora imati (tri, a po potrebi i pet spavaonica, dnevni boravak, trpezarija, učionica, biblioteka, stacionar, kancelarije, soba za posjete, sanitarije – kupatila, WC kabine sa umivaonicima, hodnici i svjetlarnici), kako bi služio u svrhu izvršenja kazne zatvora za maloljetna lica.

U krugu ovog ograđenog kompleksa, pored objekta za smještaj maloljetnih lica, nalazi se metalni hangar površine oko 700 m² koji će se preurediti za radionice u kojim će osuđena maloljetna lica izučavati praktični dio zanata: građevinske, mašinske i elektro struke.

Vanjski sadržaji u ovom kompleksu su travnjak i travnati sportski teren površine oko 1000 m² oko koga je staza za šetnju.

Ovaj kompleks će biti ograđen žičanom ogradom visine 3 m (ramovi visine 3 m ispunjeni grifovanim pletivom) po čijem vrhu će biti postavljena žilet žica visine oko 1m.

Kako bi maloljetnički zatvor mogao funkcionisati, pored izgradnje navedenih sadržaja, neophodno je nabaviti namještaj i opremu za njegovu unutrašnje uređenje, ugraditi video nadzor i izvršiti izbor, prijem i edukaciju zatvorskog osoblja za rad sa osuđenim maloljetnim licima.

Imajući u vidu naprijed navedene procedure koje će se provesti naša procjena je da se maloljetnički zatvor može staviti u punu funkciju za dva mjeseca. Ovim smo ispoštovali preporuku iz paragrafa 28 Vašeg Izvještaja.

Kada je u pitanju paragraf 30 Vašeg Izvještaja isti se ne odnosi na KPU RS. Naime članom 36 Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje mjere pritvora («Službeni glasnik RS» broj:44/04) propisano je da o učinjenom disciplinskom prestupu pritvorenog lica rukovodilac odmah obavještava organ koji vodi postupak. Za učinjeni disciplinski postupak, organ koji vodi postupak, na prijedlog rukovodioca ustanove, može pritvorenom licu izreći disciplinsku kaznu ograničenja posjete i kontakta sa vanjskim svijetom (pisma, pošiljke i sl.) osim ograničenja koja se odnose na komunikaciju pritvorenog lica sa braniocem.

Članom 37 istog Pravilnika organ koji vodi postupak donosi rješenje o izricanju disciplinske kazne pritvorenom licu. Na to rješenje pritvorenom licu je dozvoljeno da izjavi žalbu Vijeću suda iz čl. 24 st. 2. Zakona o krivičnom postupku, a koja ne zadržava izvršenje. Rješenje Vijeća suda je konačno.

Članom 38. istog Pravilnika za pritvoreno lice koje svojim ponašanjem predstavlja opasnost po bezbjednost ustanove rukovodilac ustanove, a u hitnim slučajevima dežurno službeno lice, može izvršiti njegovo premještanje ili izdvajanje u drugu prostoriju, a u težim slučajevima i vezivati što traje onoliko koliko postoje razlozi i o tome se obavještava sud koji vodi postupak. Ove mjere prema pritvorenom licu mogu trajati do 24 sata, a za produžetak mora se tražiti odobrenje suda koji vodi postupak.

Za sada ovo u praksi KPU Republike Srpske funkcionira dobro i nije bilo kršenja ovih odredbi, pa otud ni žalbi pritvorenih lica.

U vezi sa preporukom iz paragrafa 36 Vašeg Izvještaja za obuku zatvorskog osoblja u KPU RS ne stoji, jer se ista sprovodi po Programu za obuku kojeg donosi Ministarstvo pravde u decembru mjesecu za narednu godinu, a njegova realizacija se kontroliše od strane inspektora, kao i po Programu obuke koju oporganizuje i realizuje Vijeća Evrope.

Ist tako, preporuka iz paragrafa 37 je neosnovana, jer se u KPU RS rezultati zdravstvenog-ljekarskog pregleda redovno unose u zdravstveni karton lica lišenog slobode i kad god ljekar zadokumentuje povredu, koja ukazuje na zlostavljanje upoznaje se rukovodilac ustanove i tužilaštvo.

Po pitanju paragrafa 43 Vašeg Izvještaja, osim Informacije o nemirima u OZ Doboju koju smo Vam dostavili u maju 2007. godine, Ministarstvo pravde i OZ Doboju preduzeli su sledeće:

- izvršena je značajna kadrovska popuna, tako da je sada od 77 radnih mjesta koje propisuje Pravilnik o sistematizaciji popunjeno 73 ili 95,00 %, a u planu je i potpuna popuna;
- u cilju unapređenja funkcionisanja cjelokupne organizacije rada ustanove izvršene su izmjene, dopune ili nanovo donešeni nova uputstva i planovi kojima se bliže propisuje život i rad na nivou ustanove (uputstvo o radu stražara na svakom stražarskom mjestu, uputstvo o radu prevaspitne službe, uputstvo o radu zdravstvene službe i stacionara, uputstvo o radu kantine, uputstvo o radu vešeraja i briačnice, uputstvo o korištenju trim kabineta, uputstvo o radu biblioteke, uputstvo o korišćenju telefona na odjeljenju pritvora i osuđenih, uputstvo o radu sekcije računara, uputstvo o klasifikaciji i reklasifikaciji osuđenih lica, pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta

osuđenih lica, plan protivpožarne zaštite, plan za vanrene prilike, plan rekonstrukcije i adaptacije zgrade zatvora i uputstva sa kriterijima za prijem raznog zatvorskog osoblja).

U cilju poboljšanja uslova za život, boravak i slobodne aktivnosti osuđenih lica, kao i uslova za unapređenje rada zatvorskog osoblja, a i pored izraženih finansijskih problema u Planu budžeta za 2007. godinu, uz pomoć Ministarstva pravde RS dobijena su sredstava sa posebnog računa te amngadžovanjem uprave zatvora urađeno je sledeće:

- u vrlo kratkom roku sanirana je šteta nastala u pomenutim nemirima;
- izvršeno je cjelokupno unutrašnje krećenje i farbanje stolarije u celom objektu;
- iznađeni prostori, odvojeni od odjenja osuđenih i pritvorenih lica, uređeni, opremljeni i stavljeni u funkciju za: zatvorsku ambulantu, zatvorski stacionar, vjerske potrebe, biblioteku, sportske aktivnosti (trim kabinet), sobu za posjete i sobu za intimne posjete;
- ugrađen sistem interfona i korištenje telefona stavljeno pod nadzor i kontrolu;
- ojačan sistem fizičke zaštite objekta izradom: prepreka, duplih vrata, metalnih rešetaka i električnih brava, te proširen sistem video nadzora sa 8 na 19 kamera;
- kupljen, uređen i stavljen u funkciju objekat za vanjsko obezbjeđenje zatvora;
- nabavljeno 5 kompjutera, 3 TV prijemnika, 2 DVD i 2 radio prijemnika za potrebe osuđenih lica;
- nabavljeno 6 radio stanica i uspostavljena radi veza u službi straže;
- opremljena i formirana sekcija za rad na računarima za osuđena lica;
- u toku su radovi na: realizaciji ugradnje GSM ometača za mobilnu telefoniju na odeljenju pritvorenih lica, rekonstrukciji alarmnog sistema, rekonstrukciji kupatila na odeljenju pritvora, uređenju prostorije dežurnog i prostorije za boravak, pripremu i otpremu straže, kao i za čuvanje njihove odjeće i opreme.

Ovome treba dodati, da je Vlada Republike Srpske dodijelila na korišćenje Ministarstvu pravde, za potrebe OZ Doboj, kasarnu «Ševarlije» bivše VRS, površine oko 100 hektara u koju će se dislocirati zatvor ili će se ustupiti opštini Doboj, da bi ona za uzvrat izvršila nadgradnju još jednog sprata, adaptaciju i opremanje postojeće zgrade zatvora (o čemu smo pomenuli da je napravljen plan) ili da iznađu drugu lokaciju i izgrade novi objekat zatvora sa potrebnim sadržajima u skladu sa međunarodnim standardima.

Zatvor u Doboju još uvijek nije se oslobodio svih osuđenih lica koja su osuđena na kaznu zatvora veću od jedne godine, ali Ministarstvo pravde vodi računa i više u premještaj u isti ne upućuje lica čija je kazna zatvora veća od jedne godine.

Bezbjednosno stanje u OZ Doboj je poboljšano i za sada ova ustanova funkcioniše dobro.

Ovdje napominjem da je sličan vojni objekat «Patkovača», kasarna bivše VRS, u Bijeljini površine oko 10,5 hektara, sa dosta izgrađenih i očuvanih čvrstih objekata koji se mogu adaptirati u zatvorske sadržaje po

međunarodnim standardima, Vlada Republike Srpske dodijelila Ministarstvu pravde za potrebe OZ Bijeljina. Ovaj objekat OZ Bijeljina već koristi za potrebe privredne jedinice. U pripremi je Plan za njegovu adaptaciju i izgradnju cjelokupnog zatvorskog kompleksa u skladu sa međunarodnim standardima kako bi se u skorije vrijeme u isti moglo izvršiti preseljenje zatvora sa sadašnje lokacije, a koja sada ne ispunjava sve te standarde.

U vezi sa preporukama iz paragrafa 51 gdje se preporučuje da vlasti BiH trebaju izraditi sveobuhvatan plan koji će se baviti nasiljem među zatvorenicima u **policijskim ustanovama** je nejasan ili je loše preveden. Ako se odnosi na KPU RS onda je taj plan sadržan u ZIKS-u RS i preko dvadesetpet pravilnika, uputstava i planova koji tu problematiku regulišu, a posebno preciznije je regulisano Planom za vanredne događaje koji su izrađeni u svim ustanovama i koji se redovno ažuriraju, provjeravaju i kontrolišu.

Pravo rješenje za eliminisanje nasilja u KPU RS među licima lišenim slobode će se ostvariti kada u zatvorskim ustanovama bude zaživio jednočelijski sistem izdržavanja kazne zatvora, što je za sada u postojećim ustanovama neizvodljivo. Kod izrade novih zatvora ili objekata u postojećim zatvorima RS vodiće se računa o primjeni ovih standarda, ukoliko se obezbijede potrebna finansijska sredstva.

U preporuci iz paragrafa 55 o formiranju odjeljenja sa maksimalnim obezbjeđenjem i posebnim programom postupanja u KPZ Foča, počela je izgradnja ovog objekta (po preporukama iz prethodnog paragrafa), a po projektu i Informaciji koju smo Vam u maju mjesecu dostavili. Sa izvođačem radova je ugovoreno da se prva faza (prizemlje) izgradi do 31.03. 2008. godine. Kako je Ministarstvo pravde obezbijedilo finansijska sredstva, za nastavak izgradnje druge faze, ovog odjeljenja, to su već počele pripremne procedure za ugovaranje njene izgradnje. Cijenimo da bi kompletan objekat, sa svim sadržajima koje smo vam dostavili u pomenutoj Informaciji i prema projektnoj dokumentaciji koju ste vidjeli prilikom posjete, bio gotov do kraja septembra 2008. godine.

Vaš komentar (paragraf 52), da treba izvršiti reviziju predloženih malih šetali-

šta za vanjsku rekreaciju u naprijed navedenom odjeljenju u KPZ Foča nije tačan i na isti ulažemo oštar i opravdan prigovor.

Naime, prilikom izrade projektne dokumentacije za pomenuti objekat korištena (kopirana) je projektna dokumentacija Državnog zatvora BiH, za koji je položen kamen temeljac i izvršene pripremne radnje u Vojkovićima opština Istočna Ilidža. Na projektnu dokumentaciju Državnog zatvora BiH saglasnost su dali zvanični međunarodni predstavnici, a kroz dosadšnje Vaše izvještaje na isti nije bilo primjedbi, pa nas sada čudi kako to Vi primjenjujete različite kriterijume kada je u pitanju ista projektna dokumentacija.

Po pitanju mjera koje su vlasti RS preduzele da se garantuje bezbjednost za dva osuđena lica, koja su premještena u KPZ Banja Luka poslije nereda u OZ Doboj (paragraf 43) informišemo Vas da su ti zatvorenici poslije dva dana premješteni u druge KPU RS, a po njihovom ličnom traženju. Jedan od njih, koji je izazivač tuče, premješten je u OZ Trebinje, a drugi u KPZ Istočno Sarajevo. U razgovorima sa njima isti su do skora bili zadovoljni sa svojom bezbjednosti i nisu imali problema. Međutim, osuđeno lice koje je premješteno u OZ Trebinje, prije dva mjeseca je zatražilo da bude premješteno u drugu

KPU, jer mu je kako on kaže »dosadno« u tom zatvoru, pa je premješten u KPZ Banja Luka iz bezbjednosnih razloga i za sada nema problema. Za ova dva osuđena lica stalno se preduzimaju maksimalne mjere obezbjeđenja i za sada su bezbjedni.

Po preporuci da se izvrši popuna radnih mjesta u KPZ Foča (paragraf 56) Ministarstvo pravde je dalo saglasnost za popunu, pa je od Vaše posjete do sada primljeno četrnaest (14) zatvorskih stražara, a 15.02. 2008. godine završava se konkurs za prijem novog zatvorskog osoblja, i to: šest (6), zatvorskih stražara (od toga dva rukovodna), dva (2) vaspitača i tri (3) instruktora. Sa ovom popunom poboljšaće se izvršavanje radnih zadataka i bezbjednosno stanje u ustanovi.

Kada je u pitanju preporuka, da se pritvorenim licima u istražnim zatvorima omogući boravak van ćelija na čistom zraku najmanje 2 sata i da budu angažovani u različitim svrsishodnim aktivnostima (paragraf 63) u KPU RS se sprovode u granicama u kojim njihovi kapaciteti, prostori i sadržaji omogućuju sprovođenje tih aktivnosti, a što je regulisano članom 21 Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje mjere pritvora.

Preporuka o preduzimanju neophodnih mjera kako bi se poboljšale zdravstvene usluge u zatvorima, na osnovu smjernica navedenih u Izvještaju o procjeni, kojeg je sačinilo Vijeće Evrope 2004. godine (paragraf 66) u Ministarstvu pravde i KPU RS je ispoštovano. Tako je u Pravilniku o sistematizaciji Ministarstva pravde ugrađeno, a uskoro će biti i popunjeno, radno mjesto koordinatora – ljekara čiji je zadatak da izvrši organizaciju i unapređenje zdravstvene zaštite u KPU RS. U pet KPU RS je stalno zaposlen ljekar i potreban broj tehničara medicinske struke, a u OZ Trebinje, su angažovani ljekar i medicinski tehničar po ugovoru.

Zdravstveni radnici–ljekari u KPU RS, odmah po prijemu, vrše preglede novoprimljenih zatvorenika u skladu sa razmatranjima navedenim u paragrafu 69 Vašeg Izvještaja.

Vlasti BiH nisu izradile sveobuhvatnu politiku o drogama za zatvore BiH (paragraf 70).

Kada su u pitanju preporuke o žalbama osuđenih lica protiv izricanja disciplinskih mjera, kao i izolacije i kod sputavanja (paragrafa 73-77), Ministarstvo pravde RS je u novim Pravilnicima regulisalo pravo na žalbu tih lica kada su im izrečene navedene kazne i mjere. Posebno su razrađeni postupci i mjere kada je kod pojedinih osuđenih licima narušeno duševno zdravlje (kada postoji rizik od samopovređivanja ili samoubistva) uz uključivanje primjene dozvoljenih sredstava za sputavanje po međunarodnim standardima i o njihovoj primjeni redovno evidentiranje u odgovarajućoj evidenciji.

Po pitanju preporuke o sačinjavanju jasne direktive o korištenju spreja suzavca od strane zatvorske straže u KPU RS (paragraf 79) ista je regulisana u članu 22 Pravilnika o upotrebi vatrenog oružja i drugih sredstava prinude pripadnika službe obezbjeđenja – zatvorske straže u KPU RS («Službeni glasnik RS» broj:65/02), a u novom Pravilniku su ubačene i vaše preporuke. Takođe, kroz redovnu obuku zatvorske straže koja se provodi u svim KPU RS, predviđena je i tema o hemijskim sredstvima (tri sata), sa akcentom na sprej suzavac, težišno na način upotrebe, mjerama zaštite pri upotrebi, pružanju prve pomoći i zdravstvene zaštite osuđenom i drugim

licima koji su zahvaćena hemijskim sredstvom, kao i odgovarajuće evidentiranje i izvještavanje o korištenju hemijskih sredstava.

Za posljednje dvije godine, od kada je zatvorska straža opremljena sa sprejevima punjenim suzavcem, nismo imali njihove praktične primjene, tj. nisu upotrebljavana, što znači da je zatvorska straža upoznata sa rukovanjem i upotrebom hemijskih sredstava-spreja suzavca i da sa njim odgovorno i pažljivo rukuju u skladu sa zakonskim propisima.

-Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH-

Povodom dostavljenog Izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o mjerama i radnjama koje bi policijske ustanove trebale poduzeti radi ispunjavanja preporuka, komentara i zahtjeva za dostavljanje informacija koje je formulisao CPT, od strane ovog ministarstva preduzeto je sljedeće:

Federalni ministar unutrašnjih poslova i direktor Federalne uprave policije su ranijim aktom broj: 09-04-3-2305 od 27. 04. 2007. godine, upoznali ministre i policijske komesare kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova o preliminarnim zapažanjima delegacije CPT-a, a također su ih i novim aktom, broj: 01-041 od 04. 02. 2008. godine, koji je upućen svim kantonalnim ministarstvima, upoznali sa sadržajem Izvještaja Evropskog komiteta za sprečavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) sa naglaskom na zahtjeve, preporuke i komentare koji se odnose na sve policijske ustanove.

Sva ministarstva su uputila jasnu poruku da je zlostavljanje pritvorenih osoba protivzakonito, neprofesionalno i da će biti predmetom strogih sankcija, zatim da se preduzmu odgovarajuće mjere da se u potpunosti ostvaruju tri osnovna prava osoba koje policija liši slobode, a koja su konstatirana u Izvještaju CPT-a, da se iz policijskih prostorija za razgovore uklone predmeti za koje je delegacija CPT-a tražila da se uklone, da se privođenje od strane policije osoba koje izgledaju mentalno uznemirene vrši u skladu sa postojećim zakonskim odredbama i mjerama zaštite, da se provodi program nadogradnje policijskog smještaja i da se svakodnevno organiziraju edukacijski tečajevi kako za one novouposlene tako i za policajce u službi.

U organizaciji Policijske akademije, izvršeno je stručno osposobljavanje policijskih službenika iz 15 različitih oblasti. Zbog zainteresiranosti i iskazanih potreba, čak šest vidova obuke je realizirano u dva termina. Obuku je s uspjehom završilo 375 polaznika. Posebno je važno istaći da je realizirana u saradnji sa Federalnom upravom policije i obuka za pripadnike vojske BiH iz KDZ-a (Jedinice za kontradiverzionu zaštitu), te obuka inspektora za strance u dva termina, za potrebe Ministarstva sigurnosti BiH.

Obuka policijskih službenika, u organizaciji Međunarodnih organizacija, realizirana je iz 13 različitih oblasti, od čega su neke realizirane u dva termina. Kompletnu logističku pomoć, ustupanjem prostora, MTS-a, osiguranjem smještaja i ishrane za polaznike i predavače, pružila je Policijska akademija FMUP-a. Ove vidove obuke s uspjehom je prošlo 338 polaznika iz svih policijskih organizacija sa teritorije BiH.

Od strane **Federalne uprave policije** FMUP-a upućen je akt Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH broj: 09-34-9-247 od 16. 05. 2007. godine, o postupanja Federalne uprave policije i kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova u vezi sa preliminarnim zapažanjima delegacije Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, datih nakon posjete mjestima u Bosni i Hercegovini, gdje su lica mimo svoje volje lišena slobode.

Direktor Federalne uprave policije je 27. 04. 2007. i 04. 02. 2008. godine uputio akt rukovodiocima svih organizacionih jedinica Federalne uprave policije u kojem su prenesena preliminarna zapažanja delegacije CPT-a, kao i zahtjevi, preporuke i komenatari iz Izvještaja CPT-a. Tom prilikom ponovo je istaknuto da je zlostavljanje pritvorenih osoba protivzakonito i neprofesionalno i da će svaki slučaj zlostavljanja biti prioritetno procesuiran, a počinioci strogo sankcionirani.

Također je uputio i akt, broj: 09-04-3-2305, glavnom federalnom tužiocu gosp. Zdravku Kneževiću, u kojem ga je upoznao sa preliminarnim zapažanjima CPT-a, kada je u pitanju fizičko zlostavljanje osoba lišenih slobode od strane policije. Glavni tužilac je o navedenom obaviješten radi informiranja i postupanja, a zamoljen je da dostavi informacije i komentare kao odgovor na date primjedbe. Tužilac je obavijestio Federalnu upravu policije da je u svakom konkretnom slučaju zlostavljanja potrebno odmah obavijestiti nadležnog kantonalnog tužioca, te pod njegovim nadzorom prikupiti sve informacije koje mogu biti korisne u krivičnom postupku, te po istom tužilaštvu podnijeti izvještaj o počinjenom krivičnom djelu, s obzirom da su tužilaštvo i policija neupitno pod jasnom zakonskom obavezom da istraže sve slučajeve navodnog zlostavljanja.

Federalna uprava policije nam je dostavila akt u kojem nas je obavijestila da je osigurala da policijski službenici prema osobama lišenim slobode postupaju u skladu sa članom 5. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH. Te osobe se na maternjem jeziku upoznaju o razlozima lišenja slobode, o pravu da uzmu branioca, kojeg sami mogu izabrati, o pravu da njihova porodica, konzularni službenik strane države čiji su državljani ili druga osoba koju odrede osobe lišene slobode, budu obaviješteni o njihovom lišavanju slobode, kao i da imaju pravo pristupa ljekaru. Uputstvom o postupanju s osobama lišenim slobode koje je donio direktor ove uprave 22. 03. 2006.godine, pod brojem: 09-14-04-7-199, uređen je način prijema osoba lišenih slobode u prostorije za zadržavanje, način njihovog smještaja, zdravstveno-higijenski uvjeti i ishrana, evidencija i prateća dokumentacija vezano za službenu radnju lišenja slobode, obaveze policijskih službenika i druga pitanja koja se odnose na postupak i ponašanje policijskih službenika u odnosu na osobu lišenu slobode. Ovo Uputstvo se u praksi provodi.

Uputstvom je uređen način postupanja prema osobama sa poznatom historijom mentalnog poremećaja ili oboljenja ili koje pokazuju znakove takvog stanja. Takve osobe se lišavaju slobode do momenta prebacivanja u odgovarajuću medicinsku ustanovu. Takvim osobama osigurava se zaštita i konstantan nadzor sve dok ne bude prevezena u odgovarajuću ustanovu, a ti podaci se evidentiraju u Evidenciju o zadržavanju osoba lišenih slobode.

Osposobljeno je i stavljeno u funkciju pet prostorija za smještaj osoba lišenih slobode. Prostorije ispunjavaju potrebne standarde za ovu namjenu i imaju videonadzor.

U službenim prostorijama Federalne uprave policije u kojim policijski službenici obavljaju razgovore sa strankama, saslušavaju svjedoke i ispituju osumnjičene, ne nalaze se predmeti, kao što su palice za bejzbol, replike pištolja, metalne palice i sl. Za privremeno oduzete predmete izdaju se potvrde o privremenom oduzimanju, o čemu se vodi evidencija.

U 2007. godini u Federalnoj upravi policije 147 policijskih službenika pohađalo je 70 različitih seminara, kurseva i drugih vidova policijske obuke iz programa protiv terorizma i sigurnosnih studija, trgovine drogama i trgovine ljudima, ilegalne emigracije, borbi protiv trgovine ljudima i seksualnih delikata, pristupačnost usluga, prevencije i liječenja HIV-a, program podrške i razvoja međudržavnog upućivanja za žrtve trgovine ljudima u jugoistočnoj Evropi i dr. U skladu sa Planom i programom rada Federalne uprave policije, u saradnji sa Policijskom akademijom planirana je u 2008. godini realizacija sljedećih kurseva: ljudsko dostojanstvo i policija; stres i rješavanje konflikta; organizirani kriminal i zloupotreba droga; provođenje posebnih istražnih radnji; dokumentiranje seksualnih delikata; dokumentiranje ratnih zločina i dr. Također je planiran nastavak saradnje sa centrima za edukaciju sudija i tužilaca i drugih struktura u pravosuđu.

MUP Zapadnohercegovačkog kantona nas je obavijestio da su u 2007. godini svi službenici policije putem permanentne obuke uz rad prošli i obuku iz oblasti ljudskih prava (instrumenti zaštite ljudskih prava, osnovi slobode i sl.), dok je u 2008. godini, pored permanentne obuke, planirano da se iz svake policijske postaje uputi po jedan službenik policije na tečaj „Ljudsko dostojanstvo i policija“, koji će se održavati na Policijskoj akademiji u Sarajevu.

U policijskim prostorijama za razgovore ne drže se nedozvoljeni predmeti, a sa privremeno oduzetim predmetima postupa se sukladno ZKP-u, s tim da su još uvijek prisutni problemi u vezi sa skladištenjem i čuvanjem istih, odnosno i sada je prisutna praksa čuvanja predmeta u prostorijama MUP-a.

Od strane **MUP-a Unsko-sanskog kantona** smo obaviješteni da je u toku 2007. godine Uprava policije preko Odsjeka za edukaciju i COS organizirala tečajeve-kurseve iz sljedećih oblasti: primjena KZ i ZKP BiH, rad policije u zajednici, zaštita policijskih službenika pri obavljanju službenih radnji, privođenje i tehnika ispitivanja osumnjičenih lica i sl. U 2008. godini, pored navedenih kurseva iz 2007. godine, planirani su i drugi kursevi iz oblasti policijskog djelovanja.

Iako ne postoje posebno uređene prostorije (sobe) za obavljanje razgovora koje bi bile adekvatno opremljene sa mogućnostima za audio i videosnimanje, već se razgovori sa svjedocima i osumnjičenim obavljaju u klasičnim kancelarijama, u njima se ne nalaze nikakvi predmeti poput palica, metalnih cijevi i sl. Razgovori se obavljaju u skladu sa propisima uz prisustvo policijskog službenika i zapisničara.

Predmeti oduzeti za vrijeme krivične istrage skladište se u namjenskim prostorijama SKP (Sektor kriminalističke policije) i na nivou PU i PS do predaje nadležnom sudu ili tužilaštvu, odnosno radi slanja na vještačenje. Pritom se vodi evidencija o ovim predmetima, tako da nisu evidentirane primjedbe na način čuvanja, iako bi se trebalo poboljšati stanje ovih prostorija, što ovisi o raspoloživim sredstvima koja se osiguravaju budžetom KMUP-a.

I na nivou KMUP-a USK, kao što je i ranije bila praksa, ministar i policijski komesar daju snažnu poruku uposlenim da je zlostavljanje prisutnih osoba protivzakonito, neprofesionalno i da će biti poduzete istrage. Jedinica za profesionalne standarde, unutrašnju kontrolu i reviziju također daje svoj doprinos na preventivnom suzbijanju eventualnih neprofesionalnih ponašanja, ali i zakonskom procesuiranju svih neprofesionalnih postupaka policijskih službenika.

Zapošljavanje novih policijskih službenika obavlja se strogo, uz poštivanje predviđene procedure vodeći računa i o etničkom i spolnom bilansu, a novoprimitljeni policajci upućuju se na Policijsku akademiju u Sarajevo radi obuke za sticanje čina policajac ili mlađi inspektor. Putem raznih edukacija stalno se vrši obuka policije radi poboljšanja vještina i znanja i podizanja stepena profesionalnosti u radu na što viši nivo.

Na nivou Uprave policije KMUP-a, u potpunosti se poštuju propisane procedure o postupanju s osobama lišenim slobode, uključujući i pravo da se može putem telefona obavijestiti bliži srodnik i sl., osigurano je pravo na pristup advokata, pravo na pristup doktora i sl., o čemu se vode evidencije. U skladu sa procedurama, sve osobe se prilikom lišavanja upoznaju o svojim pravima. U toku su aktivnosti na unapređenju vođenja evidencija o osobama koje su lišene slobode koje se popunjavaju prema predviđenim pravilima i propisima.

U narednom periodu planirano je preduzimanje određenih mjera i radnji na osiguravanju boljih uvjeta za rad policijskih službenika kada je u pitanju osiguranje namjenskih i dobro opremljenih prostorija za razgovore, otklanjanje eventualnih nedostataka u skladištima, prostorijama za zadržavanje i sl., u čemu treba očekivati punu podršku i izvršnih i zakonodavnih organa vlasti Kantona. U tom pravcu krajem 2007. godine je i nadležna komisija za sigurnost Skupštine USK obišla osnovne organizacione jedinice KMUP-a dajući punu podršku podizanju stepena opremljenosti policije na viši nivo, ali i stvaranju boljih uvjeta rada, a zahtjevi Uprave policije predočeni su kroz planiranje budžeta.

MUP Srednjobosanskog kantona nas je obavijestio da su službenici policije MUP-a SBK/KSB Travnik na osnovu Programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja policijskih službenika u toku 2007. godine kontinuirano educirani o svim temama iz programa, a koje se odnose na svakodnevni policijski posao, kao i na sve izmjene dopune i novine koje se odnose na policijski rad (Zakon o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima, Zakon o prekršajima itd.).

Vežano za edukaciju službenika policije u 2008. godini, Jedinica za edukaciju sačinila je Program stručnog osposobljavanja i usavršavanja policijskih službenika za 2008. godinu, kojim su obuhvaćene sve teme policijskog

djelovanja, a istaknuto mjesto u Programu obuke posvećeno je Radu policije u zajednici kao i Nasilju u obitelji. Osim toga, uz stalni kontakt sa FMUP-om, službenici ovog ministarstva uključuju se u realizaciju i provođenje specijalističkih kurseva, koje organizira FMUP u saradnji sa Ministarstvom pravosuđa i ostalim domaćim i međunarodnim organizacijama koje se bave edukacijom i usavršavanjem policijskih struktura u FBiH.

Kada je u pitanju postupak uzimanja izjava i pohranjivanje oduzetih predmeta, obaviješteni smo o sljedećem:

Zbog nedostatka prostora, organizacione jedinice iz okvira MUP-a SBK/KSB Travnik nemaju zasebne prostorije namijenjene isključivo uzimanju izjave, već se razgovori obavljaju u uredima kriminalističke policije, odnosno u uredu onog djelatnika koji uzima izjavu. Pritom nije bilo žalbi građana da su prilikom davanja izjava u uredima zapaženi predmeti za zastrašivanje (palice i sl.) niti su kroz unutarnje kontrole takvi predmeti zapaženi. Iz navedenog razloga organizacione jedinice MUP-a Travnik nemaju posebne prostorije (depozite) za čuvanje oduzetih predmeta. U praksi, do predaje tih predmeta tužiteljstvu, sudu ili vraćanju vlasniku se čuvaju u prostorijama policije. Predmeti manjih dimenzija se čuvaju u zatvorenim ormarima ili metalnim kasama, dok se predmeti većih dimenzija (vozila i sl.) čuvaju u krugu organizacionih jedinica policije. Nije rijedak slučaj da sudovi i tužiteljstvo, zbog nepostojanja vlastitog odgovarajućeg depozita, oduzete predmete povjeravaju na čuvanje policiji do okončanja postupka. To se posebno odnosi na predmete većih dimenzija tako da se, zbog sporosti rješavanja slučajeva, u krugovima nekih policijskih stanica nalazi i više desetina vozila oduzetih po raznim osnovama (carinski prekršaji, krivična djela i dr.), što otežava rad i normalno funkcioniranje tih stanica.

Od strane **MUP-a Tuzlanskog kantona** smo obaviješteni da su preduzete opsežne mjere i radnje na ispunjavanju svih sugestija i preporuka koje su dostavljene od strane Evropskog komiteta za sprečavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT).

MUP TK je uz punu podršku vlade TK-a i ICITP za veoma kratko vrijeme uspio ispoštovati skoro u potpunosti sve zahtjeve iz preporuka i komentara koje je tražio Evropski komitet.

U 2007. godini MUP TK-a je prema godišnjem planu i programu permanentne obuke policijskih službenika realizirao devet nastavnih tema i to: Primjena zakonskih ovlaštenja policije, primjena KZ i ZKP BiH i FBiH, etički kodeks ponašanja i rad policije u zajednici i sl.

Navedenom edukativnom nastavom obuhvaćeno je 1.170 policijskih službenika ovog ministarstva, a predviđen je i nastavak edukativnih aktivnosti u 2008. godini. Osnovno načelo i princip kojim se rukovalo prilikom obrade nastavnih tema je obuka policijskih službenika da u obavljanju svakodnevnih poslova i zadataka štite ljudska prava i slobode građana zagwarantirana međunarodnim standardima i dokumentima kao i da aktivnosti policije budu usmjerena na zakonito prikupljanje dokaza.

Od strane MUP TK-a, a uz direktnu pomoć ICITP-a, uspostavljena je posebna prostorija za smještaj i čuvanje predmeta koji se oduzmu za vrijeme krivične istrage ili izvršenja prekršaja. Svi oduzeti predmeti predaju se i čuvaju na

način i prema postupku koji se primjenjuje u savremenim zapadnim državama i to po sugestijama izdatim od strane ICITP-a, a za rad u navedenim prostorijama posebno su educirani ovlašteni službenici ovog ministarstva.

Ovo ministarstvo je svim načelnicima organizacionih jedinica, načelnicima PU, komandirima PS i komandiru JP za podršku MUP TK-a, prenijelo jasnu poruku da je zlostavljanje pritvorenih osoba protuzakonito i neprofesionalno i da će biti predmetom strogih sankcija, te da se iz policijskih prostorija u kojima se obavljaju razgovori uklone svi predmeti koji se mogu koristiti kao sredstva zlostavljanja (razne palice, sjekire, lopate i dr.).

Također je naloženo svim policijskim službenicima da sa pritvorenim osobama postupaju u skladu sa zakonom i profesionalnom etikom, počevši od omogućavanja svih prava koja treba osigurati pritvorenoj osobi (pravo da se odmah po pritvaranju obavijesti bliži srodnik ili treća strana, pravo na pristup advokata u skladu sa zakonom, pravo na pristup liječnika kao i dr. prava predviđena zakonom) tako da će svako zlostavljanje pritvorenih osoba biti prioritetno procesuirano, a počinioci strogo kažnjeni.

Ovo ministarstvo preko policijskog komesara vrši stalno praćenje provođenja svih navedenih mjera, a također se dodatno angažira za zakonit proces zapošljavanja policijskih službenika po strogim kriterijima odabira, a istim se u saradnji sa FMUP-om, kao i u sastavu organizacionih jedinica u Ministarstvu, pridaje posebna pažnja na dopunjavanju vještina i znanja koje su potrebne za uspješno funkcioniranje Ministarstva po svim segmentima rada. Također je posvećena pažnja i adaptaciji većeg broja objekata u PS kao i sjedištu sa opremanjem istih po Evropskim standardima, a sve radi što efikasnijeg rada policije i stvaranja preduvjeta za siguran i prosperitetan život svih građana.

MUP Bosanskopodrinjskog kantona nas je obavijestio da su policijski službenici ovog ministarstva u 2007. godini pohađali 47 različitih seminara od kojih se posebno izdvajaju kursevi iz sljedećih oblasti: lišavanje slobode i upotreba sredstava prinude, upotreba kontrolnog sredstva za vezivanje i pisanje izvještaja o istom, i sl. U 2008. godini planiran je nastavak edukacije policijskih službenika.

U policijskim sobama gdje se obavljaju razgovori ne drže se nedozvoljeni predmeti (replike pištolja, metalne cijevi, palice za bejzbol i sl.), a oduzeti predmeti se skladište u posebnim kasama u prostorijama KMUP-a Goražde do okončanja krivičnog, odnosno prekršajnog postupka.

Komesar policije je pismeno i usmeno obavještavao organizacione jedinice Uprave policije da je zlostavljanje pritvorenih osoba protivzakonito, neprofesionalno i da će biti predmetom strogih sankcija, da je potrebno stalno vršiti edukacije svih policijskih službenika o temi „Postupanje prilikom lišavanja osoba“, da se omogući pravo pritvorenih osoba da obavijeste svog bližeg srodnika ili treću stranu, pravo na pristup advokata, pravo na pristup liječniku (posebno je skrenuta pažnja da evidencije o izvršavanju ovih prava budu propisno popunjene) i da se prostorije za zadržavanje redovno obilaze i održavaju u skladu s Evropskim standardima.

Od strane **MUP-a Kantona Sarajevo** smo upoznati da su preduzete sve potrebne mjere i aktivnosti kako bi se preduprijedili i otklonili nedostaci izneseni u Izvještaju CPT-a. Putem depeše iznesen je jedinstven stav, odnosno data naredba za postupanje u kojoj je, između ostalog, jasno naglašeno da je zlostavljanje pritvorenih osoba (osoba lišenih slobode) protivzakonito i neprofesionalno postupanje, predstavlja krivično djelo i težu povredu radne dužnosti i, shodno tome, svi slučajevi gdje policijski službenici Ministarstva u svom radu ispolje ovakvo postupanje bit će odmah istraženi i procesuirani, te će biti predmet najstrožijih sankcija.

Također je data naredba za postupanje da je s osobama lišenim slobode, od trenutka lišenja slobode, potrebno osigurati ostvarenje prava pritvorene osobe da obavijesti bliskog srodnika ili treću stranu po svom izboru o svojoj situaciji, pravo pristupa advokatu i pravo pristupa doktoru.

Preduzete su potrebne aktivnosti da se iz svih policijskih prostorija za razgovore i zadržavanje odmah uklone svi predmeti kao što su palica za bejzbol, replika pištolja, metalne cijevi (sa vezicama za ruke) i sl. predmeti. Ove aktivnosti su prezentirane i u Obavijesti o postupanju, broj: 09-34-9-247 od 16. 05. 2007. godine, koju je Federalna uprava policije dostavila Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Izvršenim neposrednim uvidom u službene prostorije u kojima se obavljaju razgovori nije uočeno držanje nedozvoljenih predmeta.

Realizacijom permanentne (godišnje) obuke ovo ministarstvo je obradilo teme koje se odnose na zaštitu ljudskih prava i ljudskog dostojanstva, a koje su, između ostalog, prioritetno usmjerene na prevenciju i sprečavanje bilo kojeg oblika mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Kroz Nastavni plan i program permanentne (godišnje) obuke za 2008. godinu donesen od strane Policijske akademije FMUP-a planirane su i već su u fazi implementacije tematske cjeline, koje obrađuju navedenu tematiku.

Od strane **MUP-a Zeničko-dobojskog kantona** smo obaviješteni da ovo ministarstvo postupa po zahtjevima koje je Evropski komitet za sprečavanje torture i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja postavio pred Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova.

Shodno tome, obaviješteni smo da se u policijskim sobama za razgovor ne drže nedozvoljeni predmeti, a što se tiče postupanja sa predmetima koji su oduzeti za vrijeme krivične istrage, s istim se postupa u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku F BiH. U zavisnosti od odluke nadležnog suda, oduzeti predmeti se koriste kao dokazi u krivičnom postupku i zadržavaju se na sudu ili tužilaštvu ili pohranjuju u depozitu policijske ustanove do okončanja postupka i konačne odluke suda.

Službenici ovog ministarstva redovno pohađaju sve vidove obuke radi dopunjavanja njihovih vještina i znanja i kako bi im se dale nove sposobnosti.

Sve osobe koje se liše slobode, odmah po lišenju, a u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku FBiH, upoznaju se o njihovim pravima, kao što je razlog lišenja slobode, pravo da mogu obavijestiti bližeg srodnika ili treću osobu o

svojoj situaciji, da imaju pravo na advokata i pristup advokata, te da imaju pravo na liječničku pomoć ukoliko žele. U svim policijskim stanicama vode se evidencije o osobama koje su lišene slobode po raznom osnovu, gdje su uredno popunjene evidencije o izvršavanju navedenih prava.

MUP Kantona 10 Livno nas je obavijestio da se u policijskim sobama i uredima za obavljanje razgovora ne drže nedozvoljeni predmeti, a predmeti koji se privremeno oduzmu za vrijeme krivične istrage dostavljaju se nadležnom tužilaštvu ili sudu ili se takvi predmeti skladište u prostorijama PP-a, PU-a ili MUP-a do odluke suda ili tužiteljstva o daljnjem postupanju sa predmetima.

U toku 2007. godine nije bilo pritužbi niti žalbi na protuzakonito i neprofesionalno ponašanje policijskih službenika s osobama lišenim slobode. Ministar unutarnjih poslova i policijski komesar koriste svaku priliku da naglase zakonitost u postupanju policijskih službenika posebno s osobama lišenim slobode. Također, u svakom eventualnom budućem slučaju bit će naložena hitna istraga.

Proces upošljavanja policijskih službenika reguliran je Zakonom o policijskim službenicima Kantona 10 i Pravilnikom o postupku i rasporedu testiranja, kao i educiranje novouposlenih policijskih službenika. Educiranje policijskih službenika koji već rade u službi vrši se svakodnevno u skladu sa sačinjenim planovima educiranja i obuke.

Prava osoba koje policija liši slobode se u potpunosti poštuju i štite, a sukladno odredbama ZKP-a FBiH (pravo na obavijest bližeg srodnika, pravo na odvjetnika, na liječnika, na ishranu i dr.). Evidencije o osobama lišenim slobode se vode i popunjavaju sukladno Uputstvu o postupanju s osobama lišenim slobode, pri čemu se vrši i kontrola vođenja evidencija.

Prostorije za smještaj osoba lišenih slobode su uređivane u toku protekle dvije godine. Ponovo je snimljeno stanje prostorija i zatražit će se njihovo daljnje uređenje u svim PP-a i PU-a.

Od strane **MUP-a Posavskog kantona** smo upoznati da je početkom 2007. godine sačinjen Program stručnog osposobljavanja i usavršavanja službenika policije u kojem su planirane razne teme, kao i teme Poslovi policije i kodeks ponašanja, a takav Program je sačinjen i za 2008. godinu. Prema ovim programima, svi pripadnici policije su obavezni proći obuku i edukaciju prema temama koje se obrađuju programom.

U organizacijskim jedinicama Uprave policije nema posebno uređene prostorije u kojima se isključivo vodi razgovor s osobama koje se pozivaju ili dovode na razgovor povodom sumnje da su počinitelji krivičnih djela ili prekršaja, nego se razgovori obavljaju u uredima službenika.

Predmeti koji mogu poslužiti za torturu ili drugi način ponižavanja osoba se ne nalaze u tim prostorijama, a predmeti koji se privremeno oduzimaju kao dokazni materijal, pohranjuju se u za to specijalno predviđenim kontejnerima ili željeznim kasama, zavisno od vrste i namjene predmeta, kao i od toga da li će biti predani nadležnom sudu ili tužiteljstvu uz službeno izvješće o događaju. Inače, ponašanje policijskih službenika, vezano za razgovore,

postupanje sa privremeno oduzetim predmetima i slično, vrši se u skladu s odredbama ZKP-a i drugih propisa koji reguliraju ovu materiju.

MUP Hercegovačko-neretvanskog kantona nas je obavijestio da je Odsjek za edukaciju u toku 2007. godine za srednji rukovodni kadar /komandiri, zamjenici, pomoćnici i vođe smjene/ organizirao edukacije o temi „Policajska etika“, gdje su obrađene sljedeće teme: etički kodeks ponašanja, ljudska prava i policija, međunarodni sistem zaštite ljudskih prava i ljudska prava i odgovornost srednjeg rukovodnog kadra. Edukacija je organizirana u skladu s Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i Evropskom deklaracijom o ljudskim pravima, s posebnim osvrtom na zabranu mučenja i zlostavljanja, pravo na ličnu slobodu i sigurnost, na pravično suđenje, dakle, pitanja vezana za policijsku službu.

Također, sve policijske strukture ovog ministarstva imaju uputstva koja se odnose na hapšenje i pravilno postupanje prilikom zadržavanja osoba, odnosno osposobljeni su za razgovore i uzimanje izjava. Organizirana su i održana predavanja koja su razmatrala problematiku zakonitog hapšenja i prava koja se odnose na osobu lišenu slobode, način obavljanja razgovora i sl.

Policijski službenici koji dolaze u dodir s uhapšenim, privedenim i zadržanim osobama, educirani su da konkretno poštuju pravo pristupa advokatima, liječnicima, te pravo da obavijeste rodbinu ili da to čini sama osoba od početka lišavanja slobode od strane policije.

Tokom 2007., a što je planirano i u 2008. godini, organizirani su tečajevi o temi Rad policije s djecom i mladima, tema koja je sadržajno obrađivala konvenciju o pravima djeteta, komunikaciju s djecom, pravosudni sistem za maloljetnike u svijetlu međunarodnih pravila i standarda. Ove edukacije su kao krajnji rezultat imale smanjenje žalbi, odnosno prigovora na rad policije, tako da Odjel za profesionalne standarde, unutrašnju kontrolu, reviziju i inspekciju nije izrekao niti jednu sankciju za kršenje ljudskih prava bilo koje vrste od strane policijskih službenika.

U toku 2007. godine, prema podacima Policijskih uprava, nije bilo privođenja mentalno uznemirenih osoba, pa prema tome niti lošeg postupanja prema istima. Policijski službenici dolaze u dodir s neuračunljivim osobama prilikom njihovog sprovođenja u zdravstvene ustanove, ali ni u takvim situacijama nisu registrirani slučajevi koji bi se mogli podvesti pod zastrašivanje ili zlostavljanje ovih osoba.

U prostorijama u kojima se obavlja razgovor s osobama koje se pozivaju ili dovode na razgovor povodom sumnje da su počinitelji krivičnih djela ili prekršaja, ne drže se nedozvoljeni predmeti, a predmeti oduzeti za vrijeme krivične istrage skladište se u prostoriji „depozit“ koja je i predviđena za to.

Konkretni koraci poduzeti su na poboljšavanju uvjeta u ćelijama u policijskim stanicama Ministarstva u skladu sa finansijskim mogućnostima Ministarstva. Sanirani su neki nedostaci, s tim da i dalje ostaje obaveza ovog ministarstva da prioritarno popravi stanje u PU Mostar-PS Mostar Centar, tj., da sanira

ćeliju koja je i dalje u lošem stanju, gotovo neupotrebljiva i koristi se samo u krajnjoj nuždi. S tim u vezi, Vlada HNŽ/K je prilikom rasprave o Proračunu za 2008. godinu, dala pozitivno mišljenje vezano za finansijska sredstva koja je za ovu namjenu tražio ministar unutrašnjih poslova, te je očekivati da će se po usvajanju Proračuna krenuti s poduzimanjem mjera na poboljšanje uvjeta u navedenim prostorijama.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije, kao i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova ostaju i dalje u obavezi da kroz stalnu edukaciju policijskih službenika tokom 2008. godine, i narednih godina, sve navedene probleme svedu na minimum, odnosno da odgovore zahtjevima moderne, profesionalne i demokratske policije, jer su ljudska prava, politička demokratija i vladavina zakona, zajedničke evropske vrijednosti.

-Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske-

Nakon proisteklih obaveza iz izvještaja delegacije Evropskog Komiteta za prevenciju torture i nehumanog i degradirajućeg ponašanja ili kažnjavanja, koji sadrži ocjene i zapažanja prilikom posjeta organizacionim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, u cilju otklanjanja uočenih negativnosti u vezi sa postupanjem sa licima koja su lišena slobode preduzete su sljedeće mjere i radnje:

1.Svim organizacionim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske dostavljen je izvod iz izjave delegacije Evropskog Komiteta za prevenciju torture kako bi se upoznali sa preporukama i komentarima i preduzeli aktivnosti na otklanjanju uočenih nedostataka. Tom prilikom posebno je:

1.1 skrenuta pažnja da svi pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske u odnosu prema licima lišenim slobode, kao i prilikom ispitivanja osumnjičenog i saslušanja svjedoka moraju postupati u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima, Zakonom o krivičnom postupku i Krivičnim zakonom, te da u cjelini moraju poštovati njihova prava kako je predviđeno međunarodnim konvencijama o zaštiti ljudskih prava i sloboda kao i članom 5. Zakona o krivičnom postupku, a to je: da se na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije odmah obavijesti o razlozima lišenja slobode i prije prvog ispitivanja pouči da nije dužno dati iskaz, da ima pravo uzeti branioca kojeg može sam izabrati, kao i o tome da ima pravo da njegova porodica ili drugo lice koje on odredi budu obaviješteni o njegovom lišenju slobode. Uputstvom o postupanju sa licima lišenim slobode propisan je pristup doktoru u slučaju da lice lišeno slobode zatraži medicinsku pomoć. Takođe, u više navrata svim pripadnicima MUP RS skrenuta je pažnja da u slučaju da lice lišeno slobode zatraži medicinsku pomoć ista bude odmah omogućena.

1.2 svim pripadnicima policije skrenuta pažnja i upozoreni su da će eventualno postupanje suprotno zakonu, kao i prekomjerna i nepotrebna primjena sredstava sile, suprotna pravnim propisima podlijezati disciplinskoj i krivičnoj odgovornosti pripadnika MUP RS.

1.3 ukazano na obavezu da se prilikom lišenja slobode i zadržavanja lica strogo poštuju odredbe Zakona o krivičnom postupku (čl.196. ZKP) i

Pravilnika o načinu postupanja sa licima lišenim slobode. Članom 196. Zakona o krivičnom postupku određeno je da policijski organ može lice lišiti slobode ako postoje osnovi sumnje da je to lice počinilo krivično djelo i ako postoji ma koji razlog predviđen u članu 189. , ali je dužan da takvo lice bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 časa sprovede tužiocu. Prilikom dovođenja, policijski organ će obavijestiti tužioca o razlozima i vremenu lišenja slobode. Tužilac je dužan takvo lice ispitati bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 časa i u tom roku odlučiti da li će lice lišeno slobode pustiti na slobodu ili sudiji za prethodni postupak staviti zahtjev za određenje pritvora.

1.4 naloženo da se u narednom periodu posebna pažnja posveti edukaciji pripadnika policije u sprečavanju torture, nehumanog i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja, te da se u vezi sa tim organizuje određena dodatna obuka i kursevi kako bi se dopunilo znanje i dale nove sposobnosti iz ove oblasti. Svi pripadnici MUP RS, kroz stručno usavršavanje i osposobljavanje, obrađuju ovu oblast što je predviđeno Planom i Programom stručnog usavršavanja i osposobljavanja za 2008. godinu.

1.5 naloženo da se u narednom vremenu za svako lice lišeno slobode vodi propisana evidencija i popunjavaju dokumenti koji su za to propisani. Kroz iste se prati zakonitost rada policijskih stanica i redovno se pregledaju i kontrolišu prilikom vršenja kontrolnih službi i inspekcijских nadzora od strane inspektora centara javne bezbjednosti i Ministarstva unutrašnjih poslova.

1.6 svim organizacionim jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova je naloženo da prostorije za zadržavanje redovno i propisno održavaju u odgovarajućem redu i sa zadovoljavajućim stepenom higijene.

2. Nadležnim službama Ministarstva unutrašnjih poslova u čijoj nadležnosti je kontrola zakonitosti rada organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske je naloženo da prilikom obavljanja redovnih i vanrednih kontrola rada posebnu pažnju posvete kontroli zakonitosti postupanja sa licima lišenim slobode, te da tamo gdje uoče kršenje propisa preduzimaju mjere sankcionisanja kako je to propisano zakonom kako bi se pojave torture i nehumanog i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova svele na najmanju moguću mjeru sa težnjom da se u cjelini eliminišu.

3. Obuka za rad u MUP RS organizovana je na Visokoj školi unutrašnjih poslova i Policijskoj akademiji koje su organizovane u sklopu Uprave za policijsko obrazovanje. Ova Uprava kroz nastavni plan i program daje značajno mjesto prevenciji torture, nehumanog i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja. Prioritet se daje profesionalnoj obuci policijskih službenika naglašavajući da sposobnost međuljudske komunikacije bude jedan od glavnih faktora u procesu regrutovanja policijskih službenika. Radi utvrđivanja zdravstvenih uslova o sposobnostima za rad i obrazovanje u MUP RS formiran je stručni tim koji radi na principu timske obrade kojeg čine sljedeći profili stručnjaka, doktora specijalista i to: medicine rada, psihijatar, oftamolog, otorinolaringolog, ginekolog, internista, ortoped, fizijatar i diplomirani psiholog. Svi pripadnici MUP RS koji se tek zapošljavaju moraju proći ovu komisiju, a svi zaposleni imaju periodične ljekarske preglede.

4. Kao što je u izvještaju naloženo, prostorije za zadržavanje u policijskim stanicama Višegrad i Foča rekonstruisane su prema standardima koje treba da ispunjavaju prostorije za zadržavanje. Inspektori iz Uprave policije su izvršili nadzor prostorija u ovim policijskim stanicama i u izvještaju naveli da su prostorije za zadržavanje uslovne, da ispunjavaju propisane standarde i da se stave u funkciju.

5. Informacija o postojećim zakonskim odredbama i mjerama zaštite vezano za privođenje osoba sa mentalnim poremećajem.

- **Zakon o krivičnom postupku** usvojila je Narodna skupština Republike Srpske na sjednici održanoj 28.05.2003. godine, a sa njegovom primjenom otpočelo se 01.07.2003. godine.

Članom 5 ovog Zakona određena su prava lica lišenih slobode i to da se mora na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije odmah obavijestiti o razlozima lišenja slobode i prije prvog ispitivanja poučiti da nije dužno dati iskaz, da ima pravo uzeti branioca kojeg može sam izabrati, kao i o tome da ima pravo da njegova porodica ili drugo lice koje on odredi budu obaviješteni o njegovom lišenju slobode.

Članom 188 do 196 obrađen je pritvor i to: određivanje pritvora, razlozi za pritvor, opšte pravo zadržavanja, nadležnost za određivanje pritvora, trajanje pritvora u istrazi, ukidanje pritvora, pritvor nakon potvrđivanja optužnice, određivanje pritvora nakon izricanja presude i lišenja slobode od strane policijskih organa i zadržavanje.

Članom 196 određeno je da policijski organ može lice lišiti slobode ako postoje osnovi sumnje da je to lice počinilo krivično djelo i ako postoji ma koji razlog predviđen u članu 189, ali je dužan da takvo lice bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 časa sprovede tužiocu. Prilikom dovođenja, policijski organ će obavijestiti tužioca o razlozima i vremenu lišenja slobode, a upotreba sile je dozvoljena samo u skladu sa zakonom. Tužilac je dužan takvo lice ispitati bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 časa i u tom roku odlučiti da li će lice lišeno slobode pustiti na slobodu ili sudiji za prethodni postupak staviti zahtjev za određivanje pritvora.

- **Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode** doneseno od strane Ministra unutrašnjih poslova, a stupilo na snagu sa danom potpisivanja 19.09.2001. godine.

Članom 17 ovog Uputstva određeno je da lice lišeno slobode sa poznatom istorijom mentalnog poremećaja ili oboljenja, ili koje pokazuje znakove takvog stanja, biće lišeno slobode do momenta prebacivanja u odgovarajuću medicinsku ustanovu. Takvom licu biće obezbijeđena zaštita i stalni nadzor sve dok ne bude smješteno u odgovarajuću ustanovu, a ti podaci se obavezno registruju u Evidenciju o lišenju slobode.

1. Informacija o preduzetim mjerama u PS Pale.

Inspektoratu za unutrašnju kontrolu dostavljen je izvod iz informacije Evropskog Komiteta za prevenciju torture i nehumanog i degradirajućeg ponašanja ili kažnjavanja, a u vezi saznanja o postupanju policije u PS Pale prema licima lišenim slobode. Inspektorat za unutrašnju kontrolu je utvrdio da su u tom periodu dva lica predana tužilaštvu sa povredama koje nisu posljedica policijske torture, što je zadokumentovano u pratećoj dokumentaciji izvještaja, a radi se o Hegić Sadmiru i Kavaz Danijelu.

Iz potvrde o predaji lica lišenog slobode broj:13-1/2-17/07 od 28.03.2007. godine na ime Kavaz Danijel, vidljivo je da je lice prilikom lišenja slobode imalo krvni podliv u predjelu lijevog oka, a u izjavi imenovanog je navedeno da je povredu zadobio u tuči dana 23.03.2007. godine. Isti je ovisnik o narkotičkim sredstvima i višestruki povratnik u vršenju krivičnih djela.

Hegić Sadmira su pripadnici policije nakon više provalnih krađa u Palama lišili slobode u Rogatici, a nakon toga doveli u prostorije PS Pale. Zbog narkotičke krize istom je pružena pomoć u Domu zdravlja Pale davanjem određenih narkotičkih lijekova o čemu postoji medicinska dokumentacija. Takođe, isti boluje od hepatitisa C. Nakon obrade uz potvrdu o predaji lica lišenog slobode broj: 13-01/3-2-11/06 od 13.10.2006. godine lice je predato bez povreda Osnovnom tužilaštvu Istočno Sarajevo, a nakon toga Sudska policija ga je predala ovlaštenim službenim licima u Kazneno-popravni zavod Kula, takođe bez konstatovanih povreda.

Što se tiče pacijenata u Psihijatrijskoj bolnici Sokolac ističemo da bolnica ima sopstvenu policiju koja vrši obezbjeđenje bolnice i praćenje bolesnika, dok pripadnici MUP u toj oblasti nemaju nikaku nadležnost.

2. Potvrda da su iz policijskih prostorija uklonjeni svi nedozvoljeni predmeti.

Posebno je naglašeno da se u radnim i drugim prostorijama u kojima se kriminalistički obrađuju lica lišena slobode ne smiju nalaziti predmeti (štapovi, električni provodnici, nepolicijske palice, hladno i vatreno oružje) koji se mogu dovesti u vezu sa degradacijom, torturom ili nehumanim postupanjima. Kontrolnim službama i inspekcijским nadzorima inspektori CJB i MUP RS vrše kontrolu tih prostorija u cilju pronalaska takvih predmeta.

-Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske-

Izveštaj o stanju i preduzetim mjerama u Psihijatrijskoj klinici Sokolac-Klinički centar Istočno Sarajevo

1. Na zatvorenom odjeljenju forenzičke psihijatrije trenutno se nalazi 25 pacijenata, a na rehabilitacionom sudskom odjeljenju 57 pacijenata. U protekla dva mjeseca broj pacijenata na zatvorenom sudskom odjeljenju smanjen je za 10 pacijenata.

2. Na navedenim odjeljenjima sanirana su razbijena prozorska stakla, izvršene popravke brava na prozorima i vratima, zamijenjena vrata na jednom toaletu, zamijenjena kompletna posteljina, jastuci, đebad i par dušeka na zatvorenom sudskom odjeljenju. Takođe, je izvršeno krećenje spavaonica i boravka pacijenata.

3. Zbog nedostatka prostora na zatvorenom sudskom odjeljenju pacijentima su obezbijeđena tri veća ormara za odlaganje ličnih stvari sa zaključavanjem kao i plastične vješalice postavljene na vratima sobe za garderobu.

4. Na rehabilitacionom sudskom odjeljenju većina pacijenata posjeduje ormare u kojima mogu odložiti i zaključati svoje lične stvari.

5. Prostor za šetnju pacijenata na zatvorenom sudskom odjeljenju nije proširen, niti natkriven.

6. U svrhu proširenja prostornog kapaciteta odjeljenja izmještena je prijemna ambulanta, te je na taj način obezbjeđen konforniji boravak za dnevni smještaj pacijenata, a na prozore i vrata je postavljena odgovarajuća zaštita. U isto vrijeme obezbjeđeni su uslovi za lakše održavanje higijene i provjetravanje spavaonica.

7. Pošto su se stekli uslovi poboljšanog dnevnog boravka za pacijente, prema našim mogućnostima izvršili smo opremanje istoga a i dalje planiramo adekvatnu dekoraciju i proširili smo sadržaj dnevnih aktivnosti:

- dva puta sedmično se organizuje psihosocijalna rehabilitacija, individualni i grupni rad, te su uključeni programi za sprečavanje ponovnih prekršaja za pacijente,
- Na rehabilitacionom sudskom odjeljenju, pored gore navedenih aktivnosti provode se i sledeće aktivnosti:
 - Biblioteka,
 - Muzička terapija,
 - Art terapija,
 - Radno-okupaciona terapija i
 - Sportske aktivnosti

8. Dana, 19.11.2007. godine izvršena je konzervacija «bolesničkog restorana», sredstva za adaptaciju i rekonstrukciju «bolesničkog restorana» obezbjeđena, tender za izvođenje radova je objavljen i generalni direktor Prim. dr Milan Pejić 08.02.2008. sa Preduzećem d.o.o. «Zmaj» Sokolac, ulica Gruje Novakovića bb, Sokolac, koga zastupa direktor Davor Divljanović, zaključio ugovor o izvođenju radova na rekonstrukciji i adaptaciji «bolesničkog restorana» u Psihijatrijskoj Klinici u Sokocu, pripremni radovi u toku.

Sada se ishrana pacijenata obavlja u prostorijama bivšeg «restorana društvene ishrane» koji se nalazi u upravnoj zgradi, u smjenama i uz obavezno prisustvo medicinskog osoblja, sa evidentiranjem kroz knjigu izvještaja.

9. Pojačali smo kadrovsku strukturu za sudskom akutnom i rehabilitacionom odjeljenju sa dva ljekara spec. neuropsihijatra na četiri (jedan ljekar specijalista i jedan specijalizant). Na muško akutno odjeljenje primljen je jedan medicinski tehničar na određeno vrijeme.

10. Na odjeljenju za sudsku psihijatriju i akutnu mušku psihijatriju postoje timovi za opservaciju i praćenje zdravstvenog stanja pacijenata (ljekar specijalista psihijatar načelnik odjeljenja, ljekar specijalista psihijatar, psiholog, pedagog i socijalni radnik).

11. Zbrinjavanje i ograničavanje nasilnih, agresivnih pacijenata provodi se aplikacijom medikamentozne terapije i primjenom «kožnih vezica», sa vođenjem protokola.

12. Prijem na muško akutno odjeljenje se spovodi u skladu sa važećim zakonskim normama. Uspostavljene su procedure za dobrovoljni i prisilni smještaj pacijenata na klinici.

13. Pacijentima i njihovim porodicama nismo još obezbjedili brošure sa programom ustanove i pravima pacijenata. Do sada su ljekari usmenim putem davali uputstva i objašnjenja zakonskih prava.

14. Medicinskom osoblju su date instrukcije za jaču kontrolu i nadzor pacijenata pri uzimanju terapije. U bolničkoj apoteci postoje dovoljne količine lijekova sa redovnom distribucijom.

15. U planu je i u toku je dogovor sa izvođačima radova za postavljanje video nadzora, prioritnog na akutnom odjeljenju.

16. U toku je postupak za objavljivanje konkursa za prijem u radni odnos četiri ljekara psihijatra, jer se u prethodno objavljenom konkursu nije niko prijavio od kandidata, a u toku je i revizija popunjenosti radnih mjesta i izrada nove sistematizacije u Psihijatrijskoj klinici.

17. Od maja mjeseca 2007. godine otkriveno je i registrovano deset pacijenata oboljelih od plućne tuberkuloze (tri pacijenta sa akutnog zatvorenog sudskog odjeljenja i sedam pacijenata sa rehabilitacionog odjeljenja). Kod tri pacijenta liječenje je završeno, dva pacijenta su na produženom ambulantnom tretmanu, i četiri pacijenata su još na hospitalnom liječenju i jedan pacijent umro od posljedica bolesti.

18. Stacionarno liječenje kod pacijenata provedeno je u Kliničkom centru Istočno Sarajevo – Kasindo (Odjel za plućne bolesti), a dok se produženi tretman obavlja na odjelu Psihijatrijske klinike Sokolac. Ovi pacijenti su zbrinuti po zakonskoj i doktrinalnoj proceduri, na klinici su provedene depistažne mjere u otkrivanju tuberkuloze kod svih pacijenata i radnog osoblja sa obavezom daljeg praćenja.

- Stanje i preduzete mjere u Zavodu za zaštitu ženske djece i omladine Višegrad-

1. Zakonski okvir rada ustanova socijalne zaštite predviđen je Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srpske («Službeni glasnik Republike Srpske») broj: 15/96, 5/03 i 110/03), Zakonom o dječijoj zaštiti («Službeni glasnik Republike Srpske») broj: 15/90 i 4/02), i Zakonom o zaštiti lica sa mentalnim poremeđajima («Službeni glasnik Republike Srpske») broj: 46/04), i podzakonskim aktima. U prvoj polovni ove godine planirano je, da se uputi u skupštinsku proceduru novi Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srpske koji predviđa izradu više pravilnika i različitih strategija za poboljšanje uslova korisnika koji su zbrinuti u ustanovama socijalne zaštite.

2. U svrhu smanjivanja nasilja među korisnicama Zavod je povećao korisnu površinu, adaptacijom dva stara paviljona, razdvojio djecu od odraslih i u planu je adaptacija prostorija u kome će biti organizovan adekvatan

individualni i grupni rad sa korisnicama u smislu vaspitno-obrazovnog rada i radno okupacione terapije, a već je primljen u radni odnos jedan socijalni radnik, jedan diplomirani pravnik, jedna njegovateljica, jedna servirka i jedna medicinska sestra.

3. Zavod je poboljšao materijalno stanje korisnika u smislu odijevanja, smještaja i ishrane. Takođe, postoji mogućnost da korisnice koje su radno angažovane dobiju novčanu nadoknadu, a samim tim poboljšanje u odijevanju i ishrani.

4. U planu razvoja ustanove predviđa se nabavka u ovoj godini adekvatnih didaktičkih pomagala kako bi se osavremenio životni prostor korisnica, kao i programi slobodnih aktivnosti u svim oblastima života.

5. Urađena je adekvatna računarska baza za sve korisnice čime je omogućeno adekvatnije planiranje razvojnih programa u svim oblastima života korisnica koje su zbrinute u ovoj ustanovi.

6. Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske provelo je stručni nadzor u Zavodu u Višegradu i pri tome odredilo određene mjere koje je ustanova dužna ispoštovati i dostavljati izvještaje o učinjenom svakog petog u mjesecu.

7. U planu je edukacija osoblja kroz različite aktivnosti, kao i supervizija osoblja u smislu prevencije sindroma sagorijevanja kod osoblja koje radi sa izuzetno teškim korisnicima.

8. Zavod će u ovoj godini što prije uraditi Pravilnik koji reguliše korištenje sredstava i mjera sputavanja (za sada se koriste pravilnici iz Srbije).

9. Zavod će donijeti protokol u vezi sa iznenadnim smrtima korisnica i predvidjeti da sve iznenadne smrti podliježu obdukcijom nalazu.

10. Novim Zakonom o socijalnoj zaštiti predviđeno je regulisanje i uspostavljanje procedura između korisnica, njihovih startelja i centara socijalne zaštite u smislu adekvatnijeg načina zbrinjavanja, smještaja, obavještanja, informacija i revizija, a u monitoring je uključeno resorno ministarstvo.

- Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Federacije BiH-

Ustanove socijalne zaštite

- U vezi potrebe pojašnjenja vezanog za praktično grananje Parlamenta BiH koji postaje osnivač ustanova socijalne zaštite u FBiH, informiramo Vas o sljedećem:

Vlada Federacije BiH je mišljenja da se pravni status zavoda može razriješiti jedino donošenjem Zakona o preuzimanju prava i obaveza osnivača nad

ustanovama socijalne zaštite u FBiH, ili odlukom Parlamenta Federacije BiH o ponudi, odnosno ustupanju, prava i obaveza osnivača drugim pravnim ili fizičkim licima.

Prijedlog navedenog zakona su usvojila oba doma Parlamenta Federacije BiH, ali u različito izglasanim tekstovima, zbog čega je, u skladu sa Poslovnica o radu, uslijedilo usaglašavanje različito izglasanih tekstova zakona.

Zastupnički dom parlamenta FBiH, na nastavku 7. sjednice održane 17.12.2007.godine, nije usvojio prijedlog Zajedničke komisije za usaglašavanje različito izglasanih tekstova prijedloga zakona za rješenje spornih pitanja, u Prijedlogu zakona o preuzimanju prava i obaveza osnivača nad ustanovama socijalne zaštite u FBiH, što znači da nije odustao od tri amandmana izglasana na nastavku 4. sjednice održane 05.09.2007.godine, a koje Vlada FBiH nije prihvatila.

Po prijedlogu Zastupničkog doma Parlamenta FBiH, a u skladu sa odredbama člana 202. Poslovnika zastupničkog doma, nastavljene su dalje aktivnosti na utvrđivanju prijedloga prihvatljivog za oba doma Parlamenta Federacije BiH.

- U vezi zahtjeva za dostavu informacije o poduzetim konkretnim aktivnostima koje se odnose na unapređenje i jačanje brige u zajednici, informiramo Vas da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, do konačnog rješenja pravnog statusa zavoda od značaja za Federaciju BiH, u okviru ovlaštenja po osnovu nadzora nad provođenjem Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom («Službene novine Federacije BiH», br.36/99,54/04 i 39/06) i nadzora nad stručnim radom ustanova socijalne zaštite od značaja za Federaciju, obavlja sve nužne radnje neophodne za njihov nesmetan rad u najboljem interesu štićenika (član 9. Zakona).

- U vezi komentara koji se tiču izrade nacionalnog plana za mentalno zdravlje mišljenja smo da u izradu istog treba uključiti i Federalno ministarstvo zdravstva. Kada je u pitanju izrada zakonodavstva o mentalnom zdravlju u BIH u skladu sa preporukom Ureda Vijeća Evrope, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike predložilo je slijedeće:

- Da se omogući provedba člana 410 ZKP FBiH ("Službene novine F BiH", br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05 i 55/06) kojim je propisano da se izvršitelji krivičnih djela u stanju neuračunljivosti, upućuju organima socijalnog staranja radi pokretanja odgovarajućeg postupka u cilju njihovog smještaja i liječenja. Problem je u tome što ne postoji ustanova za zbrinjavanje neuračunljivih izvršitelja krivičnih djela, a postojeće socijalno - zdravstvene ustanove i psihijatrijske ustanove nemaju mogućnost smještaja i liječenja ovakvih osoba zajedno sa ostalim štićenicima i pacijentima.

- Da se materijalno, tehnički i kadrovski osposobe službe socijalnog staranja, kako bi funkcionalno bile osposobljene da prihvate obaveze koje za njih proizlaze po osnovu člana 410. ZKP F BiH.

- Da se propiše postupak zbrinjavanja lica koja su krivično djelo počinili u stanju neuračunljivosti, a koji je u skladu s članom 410. Stav 1. ZKP F BiH u nadležnosti organa starateljstva.

- Da se omogući smještaj i tretman lica koja nisu počinila krivično djelo u stanju neuračunljivosti, te da se isti moraju smjestiti u odgovarajuću ustanovu zbog svoje mentalne bolesti ili mogućeg rizika po sebe ili druga lica.

Naime, Federalno ministarstvo pravde kao predlagač Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, prilikom izrade i predlaganja odredbe člana 410. istog zakona, nije vodio računa da li postoji ustanova za zbrinjavanje neuračunljivih izvršitelja krivičnih djela. Istim zakonom nije propisan ni postupak zbrinjavanja lica koja su krivično djelo počinili u stanju neuračunljivosti, a koji je u nadležnosti organa starateljstva, niti je istim zakonom utvrđena obaveza da se drugim zakonskim ili podzakonskim aktom ovaj postupak propiše.

Takođe nije vođeno računa o tome da li su službe socijalnog staranja funkcionalno osposobljene da prihvate obaveze koje za njih proizlaze po osnovu člana 410. ZKP F BiH, što čini ovaj član zakona neprovođivim, ukoliko se ne riješe naprijed navedena pitanja.

- Ured ombudsmana Republike Srpske -

Ombudsman Republike Srpske u 2007.godini zaprimio je 126 žalbi osuđenih lica, što je za 37 žalbi više u odnosu na 2006.godinu. Aktivnosti koje je Ombudsman započeo 2005.godi-

ne u cilju stvaranja uslova, da lica koja se nalaze na izdržavanju kazne, mogu da ulažu žalbe bez posredovanja zatvorske uprave i bez straha od eventualne diskriminacije, došla je do punog izražaja u 2007.godini, o čemu govori broj podnesenih žalbi. Najveći broj žalbi, koje su upućene Ombudsmanu RS, primljene su u direktnim kontaktima sa osuđenim licima.

Po Ustanovama to izgleda ovako

- KPZ Banja Luka 57 žalbi
- KPZ Foča 44 žalbe
- Okružni zatvor Doboj 11 žalbi
- Okružni zatvor Bijeljina 14 žalbi

Iz Okružnog zatvora Istočno Sarajevo i Pshijatrijske klinike Sokolac nismo imali žalbi.

Žalbe su se uglavnom odnosile na

- smještaj,
- ishranu i odjevanje,
- dopisivanje, prijem posjeta i pošiljki,
- odobravanje pogodnosti,
- liječenje,
- određivanje pritvora,

- prekid izdržavanja kazne,
- premještaj iz jedne u drugu ustanovu,te
- mogućnost stranih državljana da kaznu izdržavaju u svojoj državi.

Uprave su uredno obavještavane o svim problemima na koje su lica ukazivala u svojim žalbama. One su iskazivale spremnost, a to su i praktično pokazale, da podrže aktivnosti Ombudsmana RS na rješavanju žalbenih razloga. Ovdje moramo istaći, mada su u svim ustanovama određeni termini za posjetu Ombudsmana RS, posjete su se odvijale i po potrebi i na poziv lica iz ustanova.

Nekoliko primjera kada je Ombudsman RS svojim aktivnostima pomogao u rješavanju žalbi osuđenih lica.

Osuđeno lice A.M. obratio se Ombudsmanu RS 27.11.2007. godine da se urgira u KPZ Banja Luka da mu omoguće ugradnju pejsmejker. Nakon toga KPZ je obavjestio Ombudsman RS da je nabavljen pejsmejker i da se očekuje njegova ugradnja.

Osuđeno lice M.M. obratilo se Ombudsmanu RS 15.11.2007. godine da urgira u KPZ Banja Luka da mu dostave rješenje o kažnjavanju broj XVI P-556/92. Nakon našeg posredovanja, rješenje je dostavljeno podnosiocu žalbe.

Ombudsmana RS podržava inicijativu, da se u svim ustanovama, na obuci i edukaciji osoblja dodatno radi, jer pravilnim odnosom osoblja prema osuđenim licima, uveliko se izbjegavaju razlozi za žalbe na koje oni ukazuju.

Građani koji su osuđeni ili optuženi jesu lišeni slobode, ali i u takvom statusu imaju određena prava koja moraju biti obezbijeđena.

Također, po našem mišljenju, sve ustanove morale bi dodatno raditi, da svako od ovih lica prilikom prijema bude upoznat sa pravima ili propisima koji uređuju njihov tretman, kućni red, ponašanje i disciplinu u ustanovi, traženje informacija i pristup njima, kao i o svim drugim pitanjima koja su uslov za pravilno razumjevanje prava i obaveza ovih lica, a to sve u cilju njihovog pravilnog prilagođavanja životu u ustanovi.

Povodom pobuna osuđenih lica u Okružnom zatvoru koja se desila u maju 2006. godine, kao i 28.03.2007. godine, Ombudsman RS je u prvom slučaju sačinio Poseban izvještaj o postupanju po žalbama osuđenih lica u Okružnom zatvoru Doboj broj 456/06 od 18.07.2006. godine i dostavio Ministarstvu pravde RS i Okružnom zatvoru Doboj, u drugom slučaju bili smo u posjeti Okružnom zatvoru i obavili razgovor sa upravnikom zatvora o uzrocima i nastalim posljedicama pobune.

Posebnu zaštitu, po našem mišljenju, treba obezbjeđiti maloljetnicima.

Ombudsman RS pozdravlja početak rada Odjeljenja vaspitno-popravnog doma za maloljetnike u Banja Luci. Smatramo da otvaranje i početak rada vaspitno-popravnog Odjeljenja za maloljetnike u Banja Luci imalo djelotvorni uticaj na rehabilitaciju maloljetnih prestupnika.

Do sada nismo imali žalbi iz ovog Odjeljenja, ali ga u određenim terminima posjećujemo, obavljamo razgovore sa maloljetnim licima i sa rukovodećim ljudima ovog Odjeljenja. Napominjemo da se Odjeljenje nalazi u neposrednoj

blizini KPZ Banja Luka, ali su preduzete sve mjere da štićenici Odjeljenja nemaju kontakt sa osuđenima kazneno popravnog zavoda.

Sama mogućnost da su radno angažovani, štićenicima se omogućuje da u toku boravka u Odeljenju ostvare cilj resocijalizacije i sticanje određenih vještina, radi lakšeg angažovanja u zajednici po napuštanju ustanove.

Kada je u pitanju Sudsko odjeljenje kao posebno odjeljenje u okviru Psihijatrijske klinike Sokolac, navodimo da Uredu Ombudsmana RS nije dostavljena ni jedna žalba tokom prošle godine.

Početak iduće nedelje dogovorena je posjeta Klinici i razgovor sa direktoricom o problemima sa kojima se ova klinika susreće u svom radu.

Na kraju ovog izvještaja možemo konstatovati da su u ovoj oblasti nužne reforme i stvaranje optimalnih uslova za izdržavanje kazni za osuđena lica, uvođenje evropskih standarda u ove ustanove, ali da bi se isto realizovalo potrebno je učiniti pomake u materijalnom i organizacionom pogledu, kako bi ova lica ostvarila prava koja im pripadaju, te se ujednačili uslovi u svim ustanovama u Republici Srpskoj.